

VABADUSPÄEVA

VIKERKAAR

Maailma riikide lipud.

Eesti

Abessinia

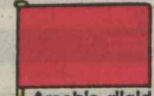
Afganistan

Albaania

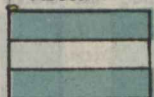
Andorra

Araabia riigid

Austria

Argentina kaubandusline

Argentina rahvusline

Ekvadoori riigil.

Ekvadoori kaubandusl.

Laevastiku ülemjuhataja

Admiraal maari

Admiraal merei

Chilli loots

Belgia rahvusline ja kaubandusline

Belgia loots

Mereväe ministri

Admiraal

Viitse-admiral

Kontr-admiral

Loots

Brasilia rahvusline

Viitse-admiral

Kontr-admiral

Admiraal

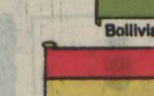
Viitse-admiral

Kontr-admiral

Kontr-admiraal

Bolivia kaubandusl.

Bulgaria mereväe

Bulgaria rahvusl.

Chilli rahvusline

Viitse-admiraal

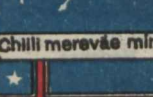
Hiina rahvusline

Hiina riigilipp

Hiina mereväe

Chilli mereväe ministri

Mereväe ülemjuhataja

Danzig

Mereväe ministri

Posti

Chilli ministrite

Daani admiraal

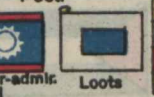
Daani kontr-admiraal

Admiraal

Viitse-admiral

Kontr-admiral

Loots

Daani viitse-admiraal

Daani kontr-admiraal

Kostariika riigil.

Kostariika kaubandusl.

Kolumbia kaubandusl.

Prantsuse riigi ja kaubandusl.

Tuunis ja Marokko

Daani riigilipp

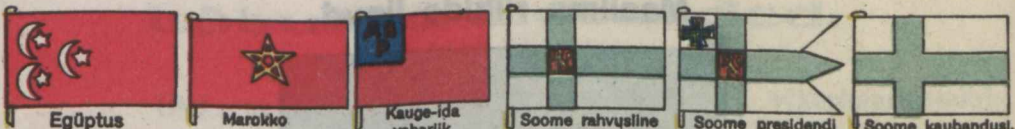

Daani kaubandusl.

Tšehhi-Slovakkia rahvusline

Egüptus

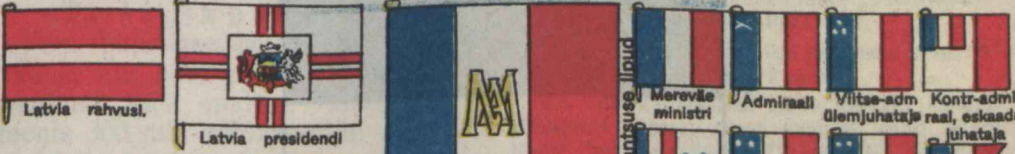
Marokko

Kauge-ida yabarlik

Soome rahvusline

Soome presidendil

Soome kaubandusi.

Latvia rahvusl.

Latvia presidendi

M

Prantsuse presidendi

Prantsuse lipud

Mereväe ministri

Admiraali

Vitseadm-Ülemjuhataja

Kontr-Admi-Ülemjuhataja

Vitseadm-Ülemjuhataja

Vitseadm-Ülemjuhataja

Kontr-Admi-Ülemjuhataja

Divisjoni kapteni

Prantsuse sadamapolitsei

Prantsuse lootsi

Senegambia

Saksa riigil.

Saksa kaubandusi.

Saksa presidendi

Mereväe juhataja

Rannavalve

Kaubalaevastiku juhataja

Greeka riigilipp

Greeka kaubandusi.

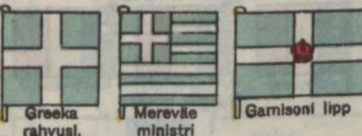

Luksemburg

Guatemala riigilipp

Guatemala kaubandusi.

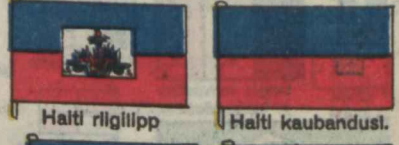
Greeka rahvusl.

Mereväe ministri

Garnisoni lipp

Memel

Haiti riigilipp

Haiti kaubandusi.

Admiraali

Vitse-Greeka

Kontr-admi-Ülemjuhataja

Lootsi

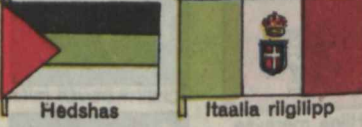

Ungari rahvusline

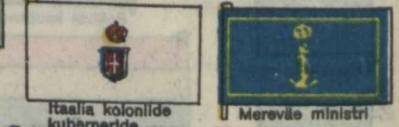
Hondurase riigil.

Hondurase kaubandusi.

Hedshas

Itaalia riigilipp

Itaalia kolonilide kuberneride

Mereväe ministri

Islandi ametlik

Itaalia kaubandusi.

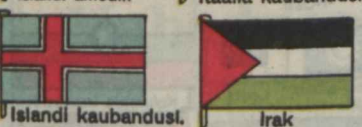
Libeeria rahvusl.

Admiraali

Vitse-admiraali

Kontr-admiraali

Islandi kaubandusi.

Irak

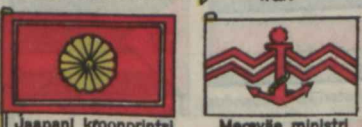
Libeeria presidendi

Itaalia rahvusline

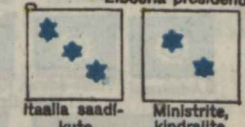
Mereväe juhataja

Lootsi

Jaapani kroonprinta

Mereväe ministri

Itaalia saadikute

Ministrite, kindralite

Riigilipp

Kaubandusi.

Admiraali

Vitse-admiraali

Kontr-admiraali

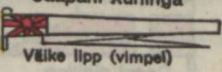
Jaapani kuninga

Posti

Tahosen (Korea)

Jaapani lipud

Väike lipp (vimpel)

Nr. 8.   Vastutav toimetaja: M. Nurmik.   1924.

Tegevad toimetajad: A. Oengo-Johanson ja J. Neggo-Vössokotsky.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.
Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid
teisipäeviti, neljapäeviti ja reedeti kella 2—3.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.
Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.

Üksik number 15 mk.

*Rõemus, elujõuline, tahtejõuline ja ilutundeline
noorus — see on meie igapäevane Eesti nurga
kiivideft*

Tallinnas 16/II 1924

J. Kato.

Riigivanema juhtsõna vikerkaarlastele.

Elu tuli.

*Elu tuli hõõgub me hingeden noorten;
elu tuli, nooruse veri, värsked me tuksuvain soonten,
nagu selge kevadel värskendav mahl all mähkaden, koorten.
Ehib meid nooruse kroon — asume nooruse hoonten.*

*Elu tuli, nooruse värsked side, meid köidab,
võimsana, jõudsana edasi elule saadab.*

Elu tuli võimas kõik raskused võidab.

Eluvõitlusis noorus ikkagi võitusi loodab.

Nooruse ilmed täis elu, värskust, täis edu.

Oh nõnda lõbus on igale noorena elu,

noorena hõisata, vanale kuuluta kadu,

noorena elada! Elagu nooruse ilu! . . .

Vikerkaarlane K. Kaskvere.

SÕJAMEESTE AUSAMBA EES.

Ausammas Vabadussõjas langenuile Pärnus.

Siin on Eestile
Püha maa,
Vaikselt oma pea
Paljasta!

Siin näed õitsevat
Ohvrihit,
Mõtted pühamad
Tõusvad siit.

Sest siin kotkapõlv
Unumas,
Aate verekülvi
Valmimas.

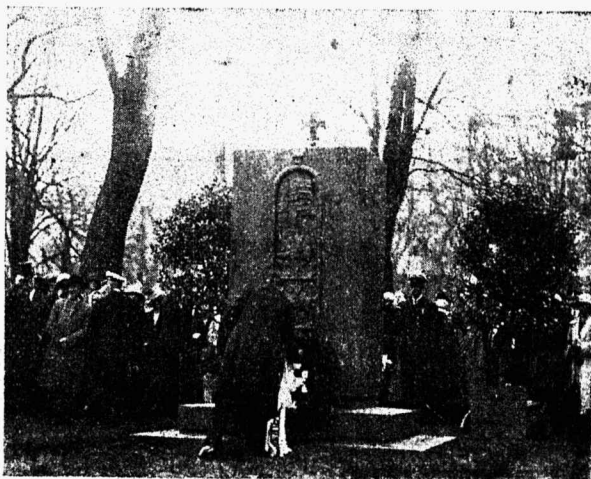
Tänupisarad
Ohverda,
Vaimud kuulavad —
Tõota:

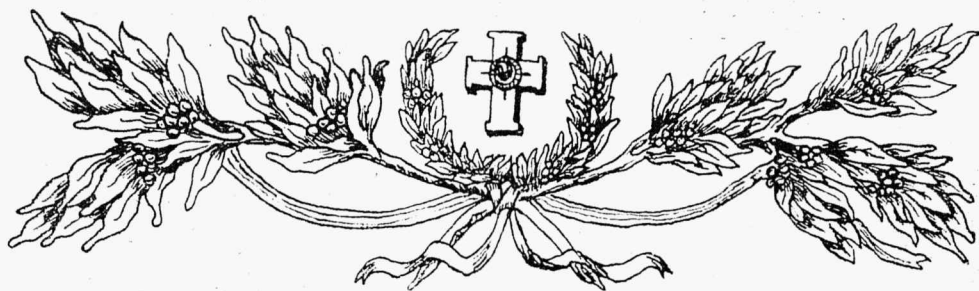
Venna verega
Võietud pind,
Terve eluga
Hoian sind!

A. Kallas.

Endine välisminister A. Hellat
paneb pärja Eesti Vabadus-
sõjas langenud soomlaste mä-
lestussambale.

AU EESTI SÕDURILE,

kelle kangelasvaim on võitnud Eestile iseseisvuse!

TÄNU EESTI SÕDURILE,

kes võrratu vahusega kaitses meie isamaad! Eesti võidurikast
vabadussõda mälestab ajalugu ja järeltulevad põlved.

Ratsa luurajad Lehtse jaama juures 1919. a. Esimene ratsanik — Jüri Ratassepp,
üks langenud kangelasist,

VABADUSARMASTUS ON TUGEVAM KUI SURM.

Lehekülj Vabadussõjas langenud kangelasist, — mõned mitmeist, kes viisid Eesti vaprud väed võidule.

Jüri Vilms.

Üks esimestest ohvritest Eesti riigi iseseisvusele.

Ultn. Julius Kuperjanov.

Partisaanide lentsalga juht, vahvaim Eesti vahvaist isamaakaitsejaist, sai surmahaava Paju mõisa lahingus, 1919. a. võideldes enamlaste Läti polkudega.

Sablotny oma kalli lahingukaaslasega, pärast Ratas-sepa langemist Pritsu jaama juures jaan. 1919. a.

Kapton Irv.

AU EESTI EMADELE,

kes noortes õhutanud püha leeki: vabadustunõi ja isamaa-armastust!

Au Eesti emadele, kes ohvriks toonud isamaa altarile oma südameverd, saates pojad surma vabaduse eest!

KOOLIÕPILASED VABADUSSÕJAS.

AU, KELLELE AU TULEB ANDA!

Vabadussõda on Eesti rahvale tema ajaloos suuremaks kangelasteoks. Ta on tõsine rahvasõda oma iseseisvuse ja vabaduse kättevõitmiseks ja kaitseks. Mitte ainult juhtide sõjaväeline oskus ei viinud võidurikkale tagajärtele, vaid palju rohkem rahvavaimustus, rahvusline tunne ja kodumaa-armastus. Kõigi meie rahvakihtide osavõtmine vabadussõjast oma täies iseteadvuses on seletatav Eesti rahva aastakümnete jooksul arenenud rahvusliku iseteadvusega ja võitluse tundega võõra rahva ülivõimu vastu, mis aastasadasi meie võimu kui ka meie tahtmist oma võimu all hoidnud. Liig julge oleks aga oletada Eesti rahva kõigi kihtide ühistunnet ja poolehoidu vabadussõjase algpäevade kohta 1918. a. lõpu poole, vähemalt kuni umbkaudselt

24. veebruarini 1919. a., s. t. vabariigi esimese aastapäeva pühani, mil mäletavasti vägede ülemjuhataja kindral Laidoner võis ajutisele valitsusele kindla enesetundega deklareerida, et vaenlane on Eesti rahva ajalooliselt pindalalt välja tõrjutud. Vabadussõjase algpäevad olid meie rahva võitluse hingeelus korralage ajajärk. Sisemised vaenlased, s. t. Eesti oma enamlased võõraste Vene madruste ja soldatite kaasabil, olid suutnud külvata rahva hinge külalalt müarki ja lahkhelisi, mispärast ka ühel osal meie rahvast puudus kindel teadmine ja ettenägemine, missugust võimu pooldada, seda rohkem, et viimased kaks aastat olid rahvale mitme kõva ja tugeva võimu kukkumist näidanud, nagu see oli Vene riigi ja Saksa riigi võim. Hoo-

Vägede ülemjuhataja kindral Laidoner.

Ilmata kõigest sellest astus juba vabadusvõitluse esimesilt päevilt eesrinnale tugev ja iseteadev võitluse osa, mis igal pool, kus meeoleu langemas, andus üksikute kohapealsete juhtide käsutusele ja päästis kriitilisel silmapilgul seisukorra. See võitluse osa koosnes meie kooliõpilastest. Tänu nendele, loodi esimesed korrapidamise rakukesed, tõrjuti sisemine vaenlane tagasi, saadeti ka pääletungivale välisele vaenlasele esimesed salgad vastu ja nii kujunes pind suureks sisemiseks rahva üldiseks vaimustuseks. Kooliõpilased olid esimesed, kes näitasid ja tõendasid, et meil on võimu ja jõudu. On huvitav mälestusisuuendada vabadusvõitluse esimestest päevadest. Üldises saamatuses võime öelda, teadmatuses, isegi argtuses, ei tulnud keegi võimu tarvitada, ilma milleta võimata mingisugusele kornale alust panna, s. t. et leidis küll juhtisid ja tegelasi koha peal käsuandmiseks, aga ei leidunud inimesi, kes oleksid julgelt ja kõhklemata käsku täitnud. Ka selles olid kooliõpilaste salgad esime-

sed. Nad tõmbasid oma julgustava eeskujuga kõik teised kaasa üldiseks vaimustuseks ja juba kuu aja pärast pääle algust oli meie võitlusriind tugev ning kõva. Kooliõpilaste osa vabadusvõitluse algpäevil nõuab üldise isamaalise tähtsuse pärast erilist uurimist ja ma olen kindel, kui see selgitatud, et meie noorsoole panakse vabadus- ja iseseisvusvõitluse mälestuseks eriline ausammas.

Noorsoo mälestuse vabadussõjast peame jäädvustama monumendiga, mille päälkirjaks: „Esimesed võitlusse astujad. Kodumaa päästjad kõige kriitilisemal silmapilgul“. See rahvusline monument ehiks kõigil ajal meie noorsoo hinge uhkustundega: need olid meie eelkäijad Eesti riigi loomisel.

Käesolevas kirjutuses ei ole võimalusi kooliõpilaste osa üksikasjalikuks selgitamiseks vabadusvõitluses, see nõuab pikemat aine käsitamist, mälestuste meeletuletamist ja materjaalide kogumist. Puudutaksime ainult lühidalt Tallinna ja Tartu sündmusi, milles kooliõpilastel oli otsustav sõna öelda. 17. detsember 1918. a. oli Tallinnale saatuslik päev. See oli aeg, mil Vene enamlaste jõud oli hoogsa pääletungimise Narva poolt, pääasjalikult kahes liinis Tallinna, kui Eesti valitsuse keskpunkti, vastu ette võtnud. Raudteeliini pidi jõudsid nad juba Tapalt Tallinna sihis edasi. Narva maanteed pidi tulid pääletungimises Jõe- lehtne kirikuni. Seda momenti kasutades arvasid kohalikud Tallinna enamlased paraja silmapilgu olevat sisemist valitsuspöoret tunnistada võimu võtmiseks Eesti ajutise valitsuse käest tööliste ja soldatide nõukogu kätte. Väljaastumiseks oli määratud 17. detsember ja kogumiskohaks ajutise valitsuse ja maanõukogu hoone esine — Raekoja platsil. Teatavasti asusid viimased meriväe ohvitseride klubi ruumides (praegu Tallinna garnisoni ohvitseri-

de, kasino). Hoolimata sellest, et ajutise valitsuse poolt olid sõjaväeosad välja pandud Kopli poole ja Tartu maanteele, jätsid töölised vabrikutes töö seisma ja algasid salkades kogumist raekoja ette. Kogu plats ja ümbruskond oli mässajatest täidetud, osa neist sõjariistus, mis nad kaasa võtnud, kas vabrikust tulles või tee päält sõduritelt saades. Kostusid valitsusvastased hiiüded ja üleskutsed valitsushoonesse tungimiseks. Valitsuse tegelikuks asukohaks olid tol silmapilgul aga eelmisest päevast juba sõjaministeeriumi ruumid Pagari tänaval. Seisukord oli kriitiline. Valitsuse päästjateks said aga kooliõpilased. Tulles Beljajevi gümnaasiumi ruumidest, oma kasarmu asukohast, mööda Viru tänavat, osalt aga mööda Jaani tänavat Harju tänava kaudu seadsid nad endid üles raekojahoone esiselele, jäädes käsku ootama. Osa mässulisj astus väljakutsuvalt kooliõpilaste väeosa vastu üles, algas isegi nende käest sõjariistu ära võtma. Sääli sündis, mis sündima pidi ja mis tõendas kooliõpilaste julgust ja ettevõtlikkust. Ma ei ole mitte kuulnud, et selle hädaohutliku silmapilgu päästmiseks keegi kooliõpilaste ohvitseridest oleks tegevuse käsu annud. Käsk tulnud tuleavamiseks aga ühelt komandovanemalt-kooliõpilaselt. Kostusid paugud, mis sihitud osalt õhku, osalt aga mässajate sekka. See mõjus kainevalt. Algas laialihooksmine ja põgenemine. Seisukord oli päästetud ja väheste inimohvritega: kaks-kolm haavatud, kellest mõni hiljem suri. Kooliõpilaste algatus oli seda rohkem tähelepanemisväärne, et rohkemalt tund enne seda pekseti mässajate poolt üht sõjaväepatrulli, kelle juht, ohvitser, mitte ei sõandanud laskmise käsku anda. Sõjaväeosa oli sunnitud taganema. Üldse, peab ütleva, oli tolleaegse meelega järele arvates palju julgust vaja, et käsku anda tuld avada mässajate päälle ja ka tegelikult lasta. Praegu,

Siseminister K. Einbund, üks südikamaist kooliõpilaste väesalkade korraldajast, kes ühes nendega tulle läks.

mil meie sõjaaja juba läbi elanud, ei näi selles midagi iseäralikku, aga tolleaegses meeles peab seda sise-pool vägiteoks pidama.

Igatahes võime julgesti öelda: — kooliõpilased päästsid 17. detsembril meie päälinna. Sellele järgnes pisut hiljem piiramis seisukorra väljakuulutamine ja erakorraliste volituste andmine kaitseliidu ülemale kindral Pöderile.

Ei ole üleaarne tähendada, et esimesed väeosad, kes enne seda Narva poole vaenlase vastu välja saadeti, ka kooliõpilastest koosnesid (Tallinna ja Narva kooliõpilased).

Mitte vähemat osa etendasid Tartu kooliõpilased oma kodulinna kaitsmises ja kodulinna tagasivõtmises.

Raskena tundus Eesti rahva arusaajama osa meelega Tartu langemisel just enne jõulu 1918. a. Tartu, kui Eesti rahvusliku iseteadvuse ja vaimlise elu keskpunkti kaotus tõi tolleaegsed tegelased arusaamisele, et vaenlane on tugev küllalt ja

et tema võitmine nõuab täit organi-seerimistööd ja kõikide järelejäänud jõudude kokkutõmbamist.

Tartu langemise põhjusteks oli vähene organiseerimine ja sõjaväeliste juhtide tollaegsele meeleolule vastav liig suur ettevaatlikkus, tahaksin öelda, — oma isiklise äranägemise järele, — isegi argus. Sisemine vaenlane tegi suurt kihutus-tööd, mille tagajärjel osa sõdu-ritest ilmus tänavale, ladude juure ja raudteejaama — rüüstajana. Ei leidunud sõjaväelasi käsundmiseks, et püssitulega korda jalule säada. Pea-aegu ainukeseks korrapidamise jõuks, linnavalitsuse ja rahalise varanduse valvajakaks jäid kooliõpilased. Paar päeva enne jõulu tuli ühel öösel kella ühe-kahe paiku Tartust lahkuda. Pääle mõne üksiku erandi jäi kogu tagavarapataljoni meeskond Tartu maha, kaasa tulid aga kooli-õpilased ja osa kaitseliitlasi. Mäletan, kuidas eelmisel õhtul paljud lastevanemad pöörasid minu ja lin-napää hra Kriisa poole üte-lusega: „Meie laseme oma pojad võitluseks kaasa minna, ise jääme maha, palume ainult hoidke neid.“ Kaasatunud kooliõpilastest pani vahva Julius Kuperjanov oma kuul-sale pataljoni aluse, jäädes temaga peatama Kärevere ja hiljem Puurmani mõisasse, otse Tartu külje alla. Kohapäält elanikke juure mobiliseerides asutas Kuperjanov väeosa, mil-lega ta mõni nädal hiljem Tartu ta-gasivõitmisele asus — see oli 14. jaanuaril. Suuremast osast Tartu kooliõpilastest asutati aga Tartu kooliõpilaste vabatahtlik pataljon, kes Viljandist välja läks 6. jaanuaril Jõesuu kaudu Tartumaale, et Tartu vabastamisele tema paremas tiivas Virtsjärve äärt pidi Rõngu pääle kaasa lüüa. Tartu vabastati teata-vasti kolme liini pidi: keskpaigas (raudtee ja Tallinna maantee) Ku-perjanovi pataljon ja Tartu soomus-rong, paremal tiival kooliõpilaste

vabatahtlik pataljon ja pahemal tiival 2. polk. Kogu paremal tiival olid enamlaste väeosad (venelased, lätlased, hiinlased) endid kindlusta-nud: Sauglas, Rannus, Valgutas, Rõngus, Korastes, Piihastes, Pika-sillal, Leebikus, Tõrvas, Roobes, Hu-mulis jne. Kogu selhel teekonnal tuli Tartu kooliõpilastel 14 ägedat lahingut lüüa. Sääljuures täitsid kooliõpi-lased täie eduga nende pääle pandud operatiivse ülesande, minna pääle-tungimisel Rõngu kaudu Pritsu jaa-ma ja sünnitada vaenlase seljataga segadust raudtee läbilõikamisega. Kui kooliõpilased jõudsid Pritsu jaa-mani, olid vaenlase eelväed Tartust taganemise järele alles Nõo ja Elva vahel. Vaenlase seljataha jõudmine sünnitas neile igatahes meeleolu, mis selle järele algaval päätungi-misel Tartu poolt vaenlase vahepääl kõvendatud frondi kõikuma löi.

Ja kui Kuperjanov Paju mõisa all oma ägedat lahingut löi Valga võt-miseks, võitlesid Tartu kooliõpila-sed ühes Kuperjanovi ühe rooduga (kolm roodu) ägedalt Tõrva, Roobe ja Humuli all vaenlast taga ajades Valga poole.

Võime kindlasti öelda, et pea sa-masugust osa etendasid kooliõpilased kõigis maakondades ja linnades oma kodukohtade kaitseks. Oli ju alguses meie vabadussõda rohkem partisaa-nisõda. Võin öelda, et kindlamad par-tisaanisalgad olid kooliõpilaste salgad. Tundsime enese nende keskel tööta-des ja neid juhatahes julgena, et sind kui juhti mitte üks neist maha ei jäta ega sind ära ei anna. Olin ilmasõjas näinud, kuidas suurtüki- ja kuulipil-dujatule avamisel sõdurid laiali jook-sid ja see oli korraldatud väeosas. Meie kooliõpilased, kuigi sõjaõppuses väljaarendamatud, jäid, ka ägeda tule all, kui üks mees kokku; laiali ei jooksnud keegi; enam kogusid hä-daohus liig kokku ja neid tuli roh-keim laiali hoida.

Lõpetan oma lühikese kirjelduse

Ülevalt esimene:

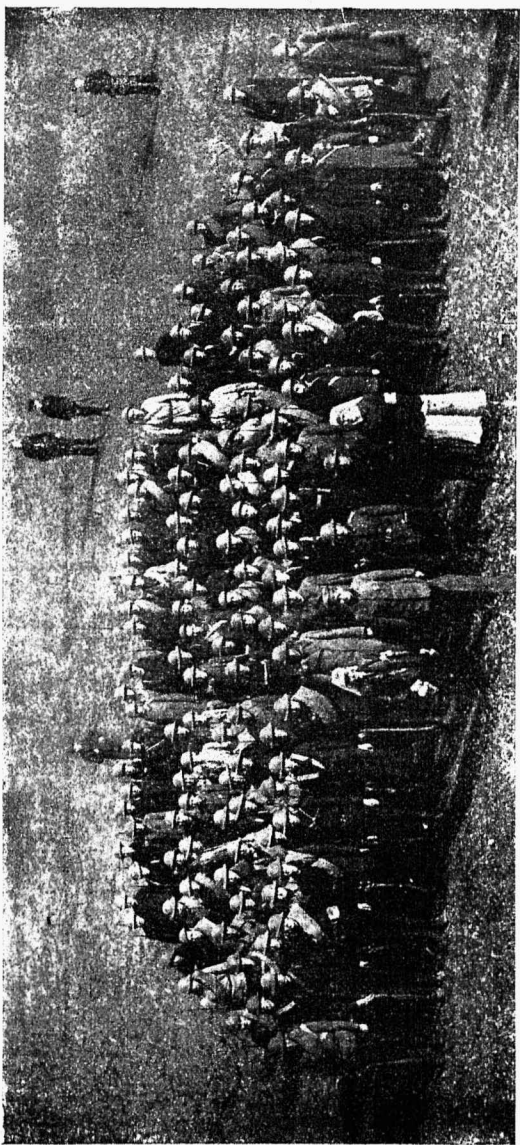
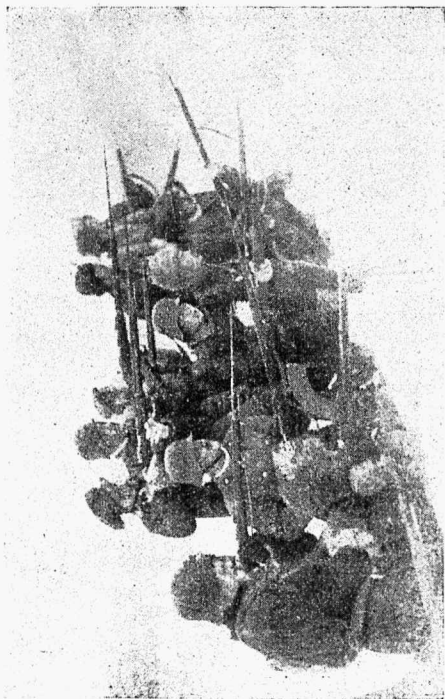
Rütm Tallinna realiste lüük-
salgas.

Ülevalt teine:

Kalevlast Kadriorus barjutas, Papahas lamab A. Üunapuu, kes Tallinna l realkooli võimlemisõpetajana säälsete õpilaste sõjalise organiseerimisega algust tegi, pärastine kalevlaste päälük. Ta kõrval kiivris lipnik Tõnson.

All:

Viljandi koolilõpilaste rood enne linile saatmist.

Juhan Pitka, merejõudude juhataja,
soomusrongide isa.

sooviavaldusega: meie kooliõpilaste
töö ja teened vabadusvõitluses vää-

rivad rutulikku kirjapanemist ja vastavat hindamist. Meie viga on, et unustame vabadusvõitluse algpäevade raskused ja neist osavõtjad, rohkem pühendame tähelepanu vabandussõja viimasele poolele, mis selgeminini kõigile meeles ja mil ka sõjaliselt suuremad sündmused. Aga ärge unustagem, algus oli raske, sest puudus ühine vaim, algatus ja jõud. Need vähised, kes siis esimestena igati iseseisvalt oma kodukohas ja ka üldise käsu järele välja astusid, on esimesed pioneerid.

Esimeste pioneeride osa jääb aga tähtsamal määral kooliõpilastele. Neile võlgneb tänu praegune Eesti riik ja kogu Eesti rahvas. Seda peame meele tuletama oma vabariigi kuundenandal aastapäeval 24. veebruaril.

Au, kellele au tuleb anda.

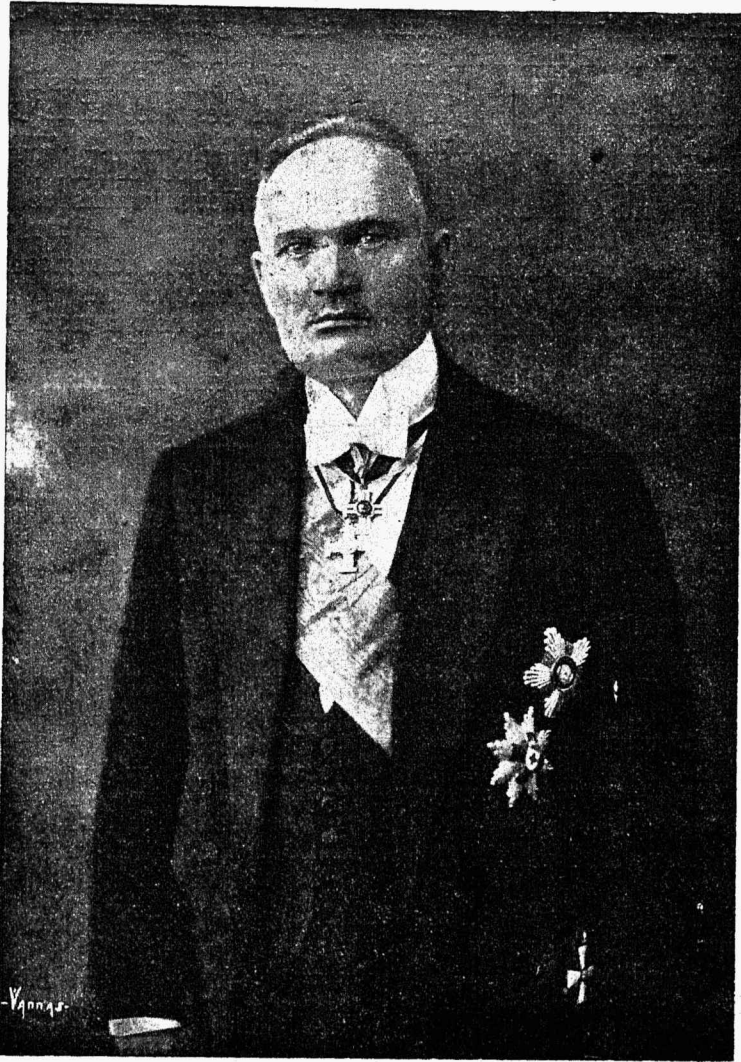
Varem või hiljem oleme kutsunud püstitama väärilise ausamba kooliõpilastele Eesti vabadus- ja iseseisvusvõitluses.

K. Einbund.

Eesti vabariigi rahu-saatkond 2. II. 1920.

Meie esimene ja praegune riigivanem **Konstantin Päts**, saab 24. veebr. 50-aastaseks. Kaelas vabadusristid, rinnal meie hõim-rahvaste, Soome ja Ungari, aumärgid.

KONSTANTIN PÄTS 50-AASTANE.

24. veebruaril saab Eesti vabariigi riigivanem Konstantin Päts viielkümne-aastaseks.

See paistab pääliskaudselt arvates juhus olevat, et K. Päts'i sünnipäev on tihte sattunud meie vabaduspäevaga, sest 24. veebruaril pühitseb ka Eesti vabariik oma kuendat sünnipäeva. Kes aga usuvad mingite sala-

päraste jõudude sisse, mis rahvaste, riikide kui ka üksikute isikute saatusi juhivad, need võivad tõendada, et ka siin mingi ühendus olemas on.

Sest tõepoolest, Konstantin Päts'i elukäigus peegeldub õige palju ka meie rahva elukäik, tema mured ja rõõmupäevad.

K. Päts sündis 24. veebruaril 1874.

a. Pärnumaal, Tahkurannas. Tema vanemad on sinna Viljandimaalt elama asunud. Tema vanaisal olnud säääl veski, kus ümbruskonnale leiba jahvatatud ja leivapätsist tulnudki Päts'ide perekonnanimi.

Ta astus pärast Pärnu gümnaasiumi lõpetamist Tartu ülikooli, mille õigusteaduskonna ta 1898. a. lõpetas. Tal oli säääl eriline huvi Rooma õiguse vastu ja tema kandidaadi töö Rooma õigusest olnud nii põhjalik, et teda tahetud jätta ülikooli juure professori ameti vastu ettevalmistamiseks. Aga õpetlase elukutse teda nähtavasti ei huvitanud ja ta astus sellele põllule, kus nii palju ohakaid, mis suurelt osalt veel täitsa söödis — see on — Eesti haritlase väikese leivakannika kallale.

Tallinn, suurem linn kodumaal, see oli see töötatud maa. Kuid see oli ka linn käesoleva aastasaja algul, kus see, mis kuidagi oli Eesti nimega ühenduses, vaevalt linna ääres hingitseda võis. See oli tol korral kuulmata nähtus, mis kogu linna ärevile ajada võis, kui keegi Tallinna hoburaudtee vagunis Eesti keelt kõneles...

Selles kindlas Saksa kantsis hakkas K. Päts advokaadiks. Ta oli algul kadunud J. Poska abiliseks, pärast iseseisev. Kuid vaevalt üle aasta püsis ta advokaadina.

Avalik tegelane sai üksluise advokaadi üle võimuse. Ta asutas ajalehe „Teataja“, asutas selle palja peoga, raskustega ja takistustega võideldes, millest praegusel ajal enam aimugi ei ole, sest sel ajal ei olnud eestlastel ühtegi panka käepärast, kes laenudega ettevõtet toetanud oleks.

„Teataja“ ilmumine oli ja jääb meie avalikus elus sündmuseks. Ta asetas meie avaliku arvamise avaramatele alustele ja vabastas selle senisest kitsasrahvuslikust voolust, mille kandjaks oli Tartu. Ärgem olgem ükski eestlased — oli „Teataja“ lipukiri —

vaid loogem rahvale ka tugevam majandusline alus.

Kui 1904. a. Tallinnas linnavolikogu enamus eestlaste kätte läks, siis on see just K. Päts'i ja tema „Teataja“ teeneks. See oli tol korral suurimaks võidusammuks eestlaste võitluses sakslaste ülivõimu vastu.

Tulid 1905. a. rahutused. „Teataja“ pandi kinni, K. Päts mõisteti karistussalkade poolt tagaselja surma. Ta põgenes üle piiri, elas pagulasena Helveetsias ja pärast Soomes, mis aja jooksul ta mitu suuremat kirjatood avaldas, eriti maaküsimuse kohta.

1910. a. tuli ta kodumaale tagasi ja mõisteti üheks aastaks kindlusevangi, mis ta tuntud vangihooes „Krestõi's“ Peeterburis ära istus. Pärast vangistust asutas ta varsi Tallinnas ajalehe „Tallinna Teataja“, jällegi suurte majandusliste raskustega võideldes.

Tuli ilmasõda. K. Päts võeti väeteenistusse, teenides Tallinna kindlusväes, oli pärast Eesti sõjaväelaste ülemkomitee esimeheks. Kui Kerenski ajal Eesti rahvuskongress Tallinnas kokku astus, valiti ta selle juhatajaks. Eesti maapäeval jäi ta esimehe kohale ühe häälega vähemusse, valiti aga maavalitsuse esimeheks. Enamlaste valitsuse ajal võeti ta kinni, oli mitmel korral vangis ja läks siis „põranda alla“. Ta oli „Päästekomitee“ liikmeks ja oli 24. veebr. 1918. a., kui Eesti iseseisvus enne Saksa vägede maale tulekut välja kuulutati, esimese Eesti valitsuse peaministriks.

Saksa okupatsiooni valitsus vangistas ta omakorda ja saatis viimaks ta Leedumaale sõjaväe laagrisse, kus teda kartulikoortega toideti. Säält vabanes ta alles siis, kui Tallinn juba eestlaste käes oli. Pärast kojujõudmist valiti ta vabariigi ajutise valitsuse pää- ja sõjaministriks. Ajutise valitsuse juhina tegevuses olles võib K. Päts seda aja-

järku oma senise elu hiilgavamatele lehekülgedele kirjutada. See oli rahva tõeline ärkamisaeg, täis võitlust ja elu. Selles ajajärgus mõjus palju kaasa K. Päts'i osav käsi, selge mõistus ja ennatsalgav töötahe, mis maa rahuni ja iseseisvuse kindlustamiseni viis.

Sest saadik on K. Päts'i tegevus meie silmade ees veel värskelt seisnud. Asutava kogu ajal valitsusest eemal olles oli ta esimese ja teise riigikogu ajal jällegi valitsuse eesotsas, Eesti riigivanemana.

50 aastat täis võitlust, edasipüüdmist, alaliste raskustega ja takistustega heitlemist. Ja kui jälgida tema elukäiku, siis on niihästi need raskused, mis meie rahval kanda olid, isiklikult läbi läinud, oma naha pääl tunda saanud, ühtlasi aga heledamatel päevadel alaliselt igal pool eesotsas seisnud. Ei ole teist Eesti avalikku tegelast, kelle elu nii kirju oleks olnud, kuid keda rahvas sarnasel määral ka ei oleks valinud oma usaldusmeheks kõrgematele kohtadele, mis rahval anda on.

K. Päts'i 50-aastaselt sünnipäeval on meie noorsool täieline põhjus ja moraalne kohustus sellele mehele õnne ja pikka iga soovida, kelle elukäigus nagu peeglis meie silmade eest mööda läheb kogu meie rahva

Jaan Tõnisson,

nüüdne riigikogu esimees, endine pääminister, kes üle 25 aasta Eesti elus tähtsat osa on etendanud, rahvuslist liikumist juhtides ja iseseisvusaadet suure vaimustuse ning eduga õhutades.

viimaste aastakümnete saatus. Sest noorus peab meele pidama, et kui ta austab oma rahva paremaid poegi, siis austab ta seega ka iseennast.

„VÄEHULKADE TEE“*).

Ungari rahvaeeposest A. T.

3-as jutt.

äehulkade teest jutustan teile täna õhtul, kuulake mind. Jutustan sellest pikast, hiilgavast, heledast vööst, mis näha taeval tähtselgel õhtul. Ma jutustan teile, kuidas tekkis taevale see hele, see hiilgav-hele vöö.

Algan säält, kus eile õhtul lõ-

petasin: Attila oli vallutanud kogu maailma. Seepärast et jumala mõök imeliikul kombel oli leitud, ei olnud maa pääl seda rahvast, kes oleks suutnud võita Attila ja tema väe. Attila ei kannud kaasas jumala mõõka. Ta laskis seda hoida kodus kolmekordse luku taga. Kuid

*) Linnutee.

Üles, üles, kangelased! — hüüdis Csaba, ja juba ammu surnud kangelased tõusid ja ratsutasid tuhatnelja üle kirka tähtistaeva, nobedamini kui väle vihur.

sest saadik, kui mõök oli leitud, ei läinud ta süda millalgi araks. Ta teadis, et jumal oli temaga, ja see teadmine kasvatas ta käsivarte jõudu.

Sagedasti, kui ta oma naise Reeka ja kangelaspoegadega istus telgi esisel, ütles ta: — nüüd võin rahulikult hauda minna, olen saavutanud selle, kuhu olen püüdnud. Minu on kogu maailm. Kõik maailma rahvad on minu kangelasrahva maksu-maksjad. — Kuid ükski olles mõtles ja muretses ta palju selle üle, et ta vapper maailmavallutaja rahvas korra võiks hajuda. Ta oleks tahtnud, et ta kõige noorem poeg Csaba*) saaks hunnide kuningaks pä-

*) Loe: Tshaba.

rast tema surma. Ta paljudest poegadest oli see talle kõige kallim, see oli kõige vapram. Teda oli kõige enam armastanud ja hellitanud ta emagi.

Kord kui kõik olid koos Rika nimelises metsas, kus oli Attila meelikas kindlus, tabas suur mure Attilat ja ta poegi. Kuninganna Reeka jäi väga haigeks, ja tundes surma lähenevat, laskis ta kutsuda oma voodi ääre oma mehe ja kõik pojad, kellest Aladaar oli kõige vanem, Csaba kõige noorem. Ta ütles mureliselt, pisarad silmis: — Ma suren nüüd, kuid ärge matke mind enne seitset päeva. Seitsmendal päeval tulge järgimööda mu juure, mu armsad pojad ja suudolge mu mõlemaid silmi. See, kelle suudlusest mu silmad avanevad, olgu hunnide kuningas. Alistugu teised sellele, see on jumala tahtmine. Unes ilmutas ta mulle selle. —

Selle öelnud sules Reeka silmad ja suri. Ja nad ei matnud teda enne, kui seitse päeva oli kulunud. Siis kõik ta pojad suudlesid järgimööda ta silmi. Esiti Aladaar, siis teised, aga Reeka silmad ei avanenud. Tuli viimaks Csaba; nuttes langes ta ema pääle ja suudles ta silmi, ja vaata, Reeka avas silmad ja naeratas armsamale pojale.

— Sinust saab hunnide kuningas, mu poeg, sinu suudlused olid kõige kuumemad. Vaata, siin mu voodi ääres on nool — olgu see sinu oma. Mitmes suures hädas tuleb seda sulle väga tarvis.

Siis sules taas silmad ega millalgi enam avanud neid. Kindluse alapoolel, mäe all, jooksis oja. Selle kaldale kaevati ta haud, ja sinna maeti ta. Määratu suure kivi veeretis Attila mäetipult hauale, et inimkäsi millalgi ei segaks Reeka rahu.

Mitu, mitu aastat oli kulunud Reeka surmast, kui Attila küllastus ükski-

kust elust ja heitis uuesti abiellu. Mikolt oli selle imekauni kuningatütre nimi, sellesse ta meeldus. Attila meeles haudus mõte minna vaatama üle merede, kas säälgi oli kuningriike ja rahvaid. Olgu, küll ta vallutab needki. Aga enne, kui ta oma kangelasväega teele läks, pidas ta Mikoldiga pulmad. Olgu perenaine majas sel ajal, kui ta ise rändab merede taga.

Aga mis sündis? Pulmaööl Attila suri! Kui ta voodisse heitis, hakkas ta ninast jooksuma verd, oma veresse lämbus kogu maailma vallutaja ja kuningas.

Lein oli suur kogu maal. — Oma veresse pidi surema see, kes oli valanud nii paljude kangelaste verd — kaebasid rahvad. — Ta ei saanud meid õnnistadagi — muret-sesid ta pojad.

Suure toredusega maeti Attila. Kolmekordsesse kirstu pandi ta sur-nukeha; kuldne oli esimene kirst, hõbedane teine ja raudne kolmas. Oja kaldale kaevati sügav haud, mis viis oja põhja alla: siia lasti ta ses kolmekordses kirstus, ja et inimeksi ei võiks teda kunagi segada ega keegi teakski, kuhu ta oli maetud, lasti haud kaevata orjadel, kes selle kinnigi ajasid ja selle järele tapsid üksteise . . .

Vaevalt oli Attila maetud, kui võidetud rahvad igal pool hakkasid liikuma. Aga nad teadsid väga hästi, et nad muidu vapratele hunnidele midagi ei saa teha, kui nad mitte ei suuda ässitada Attila poegi üksteise vastu. Töö alustas salakaval Detre. Bendeguzi lastud noolt kandis ta ikkagi veel oma otsal. Otsal noolt ja südames kättemaks-mist. Juba tookord ähvardas ta Bendeguzi: hoia end, selle noole pärast saab veel kannatada su seitsmeski sugupõlv.

Ta läks otsekohe Aladaari juure ja ütles talle: — Kuidas sina, vanem, võid leppida sellega, et Csaba, ven-

dadest kõige noorem, on hunnide kuningas! Sinul ju on selleks õigus jumala ja inimeste ees!

Aladaar vastas: — Õigus sul on, Detre, aga mu ema tahtis nii. Ja temale on jumal määranud, et see peab saama kuningaks, kelle suud-lusest avanenud ta silmad.

— Oi sina, maailma narr, — sõnas Detre — kas sa ei ole siis tähele pannud, et su ema Csabat kõige enam armastas! Oleks ta sind kõige rohkem armastanud, siis oleksid ta silmad avanenud sinu suud-lust.

Ju samenes *) Aladaari mõistus sest salakavalast kõnest. Ta uskus nüüd, et ema teda oli petnud, kui Detre seda kinnitas. Ta saatis kohe sõna Csabale, käskis tuua jumala mõõga oma telki, sest sääl ju selle õige paik oli. Csaba vastas: — Jumala mõök on hunnide pärast, mu vend, mitte aga minu ega sinu.

— Võtan selle siis vägisi, kui ta hääga ei anna — lausus Aladaar.

Hunnid jagunesid kahte ossa: ühed hoidsid Csaba, teised Aladaari poole. Gootid ja teisedki võidetud rahvad tõusid hunnide vastu, aga kaval Detre andis neile nõu, et ühed liituksid Csabaga, teised Aladaariga, ja vägede kokkupõrkamisel pidid nad hoidma endid ja tappa ainult hunnisid.

Kuid kaval Detre ei leppinud veel sellegagi. Kolm päeva oli kestnud ju hirmus võitlus, ja ojad paisusid hunnide verest. Siis saatis ta ühe usaldatava mehe vana hallpää ettekuulutaja näol Csaba juure. See andis Csabale nõu: — Kui tahad olla hunnide kuningas, siis too välja jumala mõök, sest ilma selleta ei võida sa Aladaari. —

Csaba ei teadnud õieti, kas uskuda neid sõnu või mitte, aga vähese mõtlemise järele käskis ta avada kolmekordse luku ja tõi välja jumala mõõga. Asjata hoiatasid teda va-

*) Läks segi.

nad: — Ära puuduta jumala mõõka, kuningapoeg Csaba! Jumal on vaid niikaua meiega, kui mõõk on puutumata vennaverest. — Csaba ei kuulanud vanu. Ta korjas kokku oma väe jäänused ja mõõka käes välgitades läks ta suure kohutava vaenlase väe vastu. Juba kaugelt hüüdis ta Aladaarile: — Siin on jumala mõõk, vend! — Aga mis sündis! Vennad tormasid vastamisi, nii et taevas ja maa värises. Sädemed lendasid ja leegid tõusid jumala mõõgast, nii et mitmed tuhandet kaotasid nägemise. Ja surnult langes oma halli täku seljast Aladaar ning mitmed teised hunnide kangelased ta kõrval. Aga kuulge nüüd! — Jumala mõõk kustus äkki, säält ei tulnud enam sädemeid ega leeki! Ta päälle purskas Aladaari veri, ja sellest verest kustusid sädemed ja leegid. Asjata raius sellega Csaba paremale ja pahemale poole, mõõk ei haavanud enam kedagi.

Kui tal ei oleks olnud oma mõõka kaasas, oleksid vaenlased tännud temagi. — Jumal on karistanud mind! — öhkas kurblikult Csaba. Ju tuli hukatus hunnide kuulsale rahvale, ju tuli. Maailma võitjast kangelasväest ei olnud järel enam kui viistuhat. Teised — umbes kümme tuhat — lamasis veres ja haavades.

Süda tõmbus kokku valust mõtte juures, et kõik need haavatud kangelased on summale pühendatud. Kui ometi needki võiksid ellu jääda! Kui ta need võiks terveks teha! Siis ta ehk võiks veel päästa selle maa hunnidele! Ja vaata! Kui ta seda mõtles, avanes taevas ja Turul, muinasjutulind, ilmus heledas taevailises valguses hunni-kangelaste kohale. Ta laskus ikka madalamale ja hakkas kõnelema:

— Ära heida meelt, Csaba! Võta nool, mille andis sulle ema oma surmavoodil. Lase selle noolega ja jookse siis noole järele. Missugusele taimele ta kukub, selle mahlaga

Csaba pingutas vibu, sihtides üle lilleniidu, millel nad seisid.

lase võida kangelaste haavad, siis paranevad nad kohe. —

— See on ju mu armsa ema hääl — hüüdis Csaba. Aga samal silmapilgul tõusis Turul-lind lendu, nobedamini kui tuul, ja kadus taeva kõrgusse.

— Tema hääl see oli! — hüüdsid hunnikangelasedki — see oli Reeka hääl!

Silmapilk tooma imenoolt! Csaba pingutas vibu, sihtides üle lilleniidu, millel nad seisid. Siis jooksis ta noole järele kuidas jaksas. Ta leidiski noole ühelt laialeheliselt taimelt. Rutusti korjasid nad õige palju neid rohutaimi. Nende mahlaga võidsid nad kangelaste haavad, ja vaata, nad said nüüd endisest tugevamaks ja ilusamaks.

— Vii meid tagasi madjaride juure — ütlesid hunnid Csabale — kutsugem nemadki siia kaunile maale. Ühisel jõul võidame selle tagasi.

— Kõnelete otsekui minu südamest — vastas Csaba. — Sama tahan minagi. Mingem tagasi, kuid mitte kõik. Jäägu siia kolmtuhat meest. Asugu nad siia, kuni tuleme tagasi madjari-vendadega. Keegi ei või siis öelda, et häbistavalt oleme maha jätnud Attila maa. —

Samal päeval erinesid Csaba väest kolmtuhat meest ja asusid

elama maa rajale, ilusale Székelymaale. *) Aga enne kui Csaba läks tagasi sküütide maale, ohverdasid nad tulele, veele, õhule ja viimaks maale. Tagasiminejad vandusid kõik vande jumala vaba taeva all, et kui vaenlane peaks ähvardama Székelymaale jäänuid, siis tulevad nad tagasi kas või maailma äärest. Hädaohu annab neile teada tuli, kui mitte tuli, siis vesi, kui mitte vesi, siis õhk, ja kui mitte õhk, siis maa.

— Tuleme tagasi, kindlasti tuleme tagasi — hüüdsid nad nii, et maa ja taevas vastu kajas.

Oltjõe allikail vandusid nad vande. Siis võtis Csaba väkja jumala mõõga ja kastis selle Oltjõe vette. Kõva häälega lausus ta: — Oldi vesi, pese ära venna veri jumala mõõgalt! — Ja vaata, Aladaari veri jooksis ära jumala mõõgalt. See sätendas ja hiilgas nagu ennegi. Nad panid selle taas kolmekordse luku taha ja viisid enestega kodu poole, sküütide maale. Aga vaevalt olid nad minema saanud, ei olnud veel pääsnud rajalegi, kui ju maa väris, puud kõiklusid, nagu oleksid murelikult märku andes öelnud: tagasi, tagasi, székelylased on hädaohus.

Ja nii oligi, kuidas puud ilmutasid. Kõiksugu rahvad tungisid székelylaste kallale. — Tagasi, tagasi! — hüüdis Csaba — minu järele, mehed! —

Nobedamini kui väle vihur**), isegi mõttestki kiiremini kihutasid nad tagasi ja löid maha vaenlased, nii et neist ei jäänud jälgegi järele.

Taas olid nad vabad teekonnale sküütide maale. Läksid taas üle mägede ja orgude, läbi metsade ja niitude. Aga seitsmendal päeval, kui nad tahtsid üle suure jõe minna, hakkas see äkitselt paisuma, ajas üle kallaste, kohises ja mässas koledasti, just nagu oleks ta kohisenud ja

hüüdnud: tagasi, tagasi, hädaohus on székelylased!

Tagasi nad kihutasid taas väledast vihurist nobedamini, isegi mõttestki kiiremini, ja vaata, veel oli õigus. Mitmesugused rahvad piirasid székelylasi. Maha löi Csaba needki, ei jäänud neist põnmugi järele.

Kolmandat korda läksid hunnid teele. Juba olid nad ühe aasta rännanud, Greeka riigi lähedusse olid nad jõudnud, kuid siis tõusis äkki hirmus maru. Säält kaugelt székelylaste maalt sai ta oma alguse. Tasase tuulega läks ta liiklele, kuid edasi minnes kasvas ta aina ja maruna saavutas ta nad. Ulus ja mühas maru, ja kas ta ei ulunud ja mühanud: tagasi, tagasi, székelylased on hädaohus!

Taas mindi tagasi tuulispääna ja määratu vaenlaste hulk löödi kolmaski kord.

Nüüd läksid nad tagasi sküütide maale juba neljandat korda.

Aeg veeris. Kulus viiskümmeind, isegi sada aastat, kuid székelylasi ei eksitanud vaenlane, nad võisid elada rahus. Aga asjata ootasid nad tagasitulevat kuningapoega Csabat madjaridega. Arvasid neid olevat hävinud Greekamaal, koju pääsmata. Siiski jõudsid nad ometi päraley Csaba viis madjarivendadele tagasi jumala mõõga ja jutustas neile: — Mu isa on leidnud jumala mõõga ja vallutanud selle abil kogu maailma. Aga kui ta oma silmad kinni pani, tuli meisse paha vaim, ja vend tõstis venna vastu mõõga. Minugi hing vääratas. Tõukasin jumala mõõga venna südamesse. Kuid enne teeleminekut uhtusin teda Oltjõe vees: vaadake teda, ta välgub ja hiilgab nagu ennegi. Tulge, madjarid, vallutage tagasi Attila maa! —

Noored vägilased olid valmis minema otsekohe, sest Csaba oli jutustanud nii palju ilusat Mila maast. Aga vanad hoidsid tagasi: — ooda-

*) Loe: Seekäimaale.

**) Kange tuulekeerd.

kõ, ärgem mingem enne, kui jumal annab meile minekulks märgi.

Sellea lempisid madjarid ja elasid edasi sküütide maal.

Vaheajal suurenes ka székelylaste arv, ja nad elasid rahus. Kaugele oli ulatanud nende kuulsus, ja vaenlased ei usaldanud neisse puutuda. Kuid kõige maailma rahvad ei võinud püsida kaua oma aladel, ja kui nad mõnevõrra tugevamaks said, ähvardasid nad jälle székelylasi. Oleks ometi székelylasi olnud natuke enam! Aga sada vaenlast tuli igatühe kohta neist, näis, nagu oleksid heinakõrredki nende vastu hakanud. Asjata pöörasid nad pilgud sküütide maa poole, ei säält tulnud abi. Kuningapoeg Csaba oli ju ammu muutunud tolmuks ja põrmuks, teda oli asjata veel oodata.

Aga kuulge nüüd imet! Kui székelylased parajasti valmistasid endid viimseks võitluseks, valgnes pimedal keskööl taevas, ja tähtede heledas valguses ilmus kuningapoeg Csaba kõikide nende kangelastega, kes mitme saja aasta eest kolm korda löid laiali székelylaste vaenlased.

Ei jätnud székelylasi kimpu nüüd-

ki nende kaitsetäht Saturnus. See oligi annud Csabale üleval taevas teate: — Székelylased on hädaohus!

— Üles, üles, kangelased! — hüüdis Csaba, ja juba ammu surnud kangelased tõusid ja ratsutasid tuhatnelja üle kirka tähtistaeva nobedamini kui väle vilhur, isegi mõttestki kiiremini. Ja székelylaste maa kohal, kus taevas loogana painub üle mäe, laskusid nad taevast alla.

Kole hirm valdas vaenlasi, kui nägid hunni-kangelasi laskuvat alla taevast ja tulevat székely-vendadele appi nende suures hädas. Mõistuse kaotanud põgenevad nad, ega ole seda meest, kes julgeks peatuda või vähemalt tagasigi vaadata.

Ja kuulge ja imestage! Csaba ja ta kangelased tõusid taas tähtselgele taevale ja kihutasid tagasi sama teed, mida olid tulnudki. Helendav valge tee sündis ratsude kapjade jälgist, tee, mis kunagi ei hävi, vaid mis püsib igavesti: see on „vähulkaade tee“.

Sää! see tähtselgeil ööl taevas veel praegugi helendab.

HELILOOJA MIINA HERMANN.

Tema 60-a. sünnipäeva puhul.

Die ainsam maishelilooja Miina Hermann pühit- ses laupäeval, 9. skp. oma 60-a. sünnipäeva. Selle aupäeva puhul korraldas Miina Hermann lauluselts laupäeva õh-

tul Tartus „Vanemuise“ saalis piduliku aktuse ühes kontserdiga, mis kujunes suurejooneliseks auavaldu-

seks lugupeetud jubilaarile. Terve laulev Eesti läkitas sünnipäevlasele sel puhul südamlikke tervitusi ja sooje õnnesoove rohkearvuliste delegatsioonide, auadresside, kingituste, lillede, pärgade ja sadandete telegrammide ja kirjade näol.

Miina Hermanni aupäev oli terve laulva Eesti pidupäev!

Kuid milles seisab siis Miina Her-

Miina Hermann noorneiuna. *)

manni tähtsus, küsib vast mõni noor lugeja?

Et seda küsimust vastata, heidame kiire pilgu jubilaari eluloosse ja tegevusse.

Miina Hermann sündis 10. veebruaril 1864. a. Tartu lähedal Raadi valla Kõrveküla koolimajas, kus tema isa kooliõpetajaks oli. Sel ajal oli koorilaul meie rahva seas esimesi lopsakaid õisi ajamas. Üksteise järele tekkisid laulukoorid, enamasti tollaegsete kõrgemate algkoolide — kihelkonnakoolide — juures. Eriti elavat hoogu sel alal ilmutas Tartu, mis isa Jansseniga rahva vaimlise elu keskikohaks oli, ja selle lähem ümbrus. Miina Hermanni sünnikoha — Kõrveküla lähedal — Väägveres — oli juba 1840. a. ümber laulu- ja pasunakoor tekkinud, mis Miina Hermanni lapsepõlve aastatel väikese Miina ristisa, kuulsa „pasunakooride isa“ Taavet Virkhausi, rahva nimetuse järele „Väägvere Taaveti“, energilisel juhatusel väga suure eduga edasi tegutses. Selle koori mõju oli ümbruse pääle nii suur, et igalpool ümbruses suure

*) Pilt on helikunstnikult isiklikult lahkkesti meile antud „Vikerkaares“ avaldamiseks. (Toimetus.)

agarusega ja armastusega lauldi. Eriti suurt hoogu sellele andis veel esimene üldlaulupidu 1869. a. Tartus. Nii tuli väikesel Miinal juba lanseeast pääle lauluga kokku puutuda, mis tema pääle nii suurt mõju avaldas, et temas — nii kui ta ise oma „Mälestustes“ kirjutab — tuline soov tärkas suureks saades sama ilusaid laulusid teha. Sellele soovile andsid uut tõuget ja hoogu tollaegse agara lauluedendaja dr. K. A. Hermanni kiitvad otsused noore Miina esimeste komponeerimiskatsete üle ja häätatultised julgustused ning ergutused töö jätkamiseks. Sel ajal loodud lauludest on kõige tuntuimaks saanud laul „Isamaa, öitse sa...“

Sama dr. K. A. Hermanni õhutusel astus Miina Hermann 19-aastase neiuna 1883. a. Peeterburi konservatooriumi, kus ta prof. Homiliusi juhatusel orelimängu ja prof. Johannsoni juhatusel kompositsiooni õppis. 1890. a. lõpetas ta konservatooriumi, saades seega esimeseks elukutseliseks naismuusikeriks Eestis.

Miina Hermann andis selle järele paljudes kodumaa kirikutes orelikontserte, äratades ja kasvatades seega laiaades hulkades huvi kunstmängu kohta, mis sel ajal täieliseks uudiseks oli. 1892. a. sõitis Saksamaale, kus sel ning järgmisel, 1893. a., mitmes linnas (Leinzigis, Weimaris, Erfurt'is jne.) ja 1894. a. Inglismaal suure eduga kontserte andis. 1894. a. pööris ta kodumaale tagasi, kus veel ühe kontsert-ringreisi korraldas, ning siis Tartu elama asus. Siin asutas ta 1896. a. oma nimelise laulukoori, millega, pääle paljude kontsertide kodumaal, ka Peeterburis ja Riias esines.

On juhatanud mitut maakonna ja kihelkonna laulupidu, muu seas 1. Läänemaa laulupidu 1896. a.

1900. a. asus ta Kroonlinna elama, kus organistina ja muusikaõpetaja-

na töötas, — pööris aga ilmasõja algul kodulinna — Tartu — uuesti tagasi, kus seni hääde tagajärgedega tegutseb.

Nii lühidalt jubilaari elukäik. Nagu sellest näha, on jubilaari elu töö- ja tegevusrikas olnud ja tema tegevus nii orelikunstnikuna ja koorijuhatajana kui ka muusikaõpetajana on sügavad jäljed meie muusika arenemise ajalukku jätnud.

Kuid see, mis Miina Hermannini me on ülemaaliselt kuulsaks teinud, on tema helitööd, tema laulud. Siin on Miina Hermann nii palju ilusat ja väärtuslikku annud, et tema lauludeta oleks meie muusika ajalukku hulk valgeid lehekülgi jäänud, mida poleks võimalik millegiga täita. Maksab ainult meele tuletada tema üldiselt tuttavaks saanud laule: „Mis sa nupid, neiukené“, „Kevade kiitus“, „Õöpiku surm“, „Küll oli ilus mu õieke“, „Mis mulle jutustad, koidiku tuul“, „Noor olla, on kevadet rinna sees kanda“ ja terve hulk teisi, mis hõõguvad õrnast, ilutsevast romantikast, sama tundelisest ja veetlevast, kui nende aluseks võetud Lydia Koidula ja Anna Haava sõnad. Ehk jälle mehise heroismiga ja valdava jõuga täidetud „Meeste laulu“, „Sõjalaste marssi“, „Kalev ja Lindast“ ja „Kalevipoja“ ainetele loodud laulu „Enne ja nüüd“, — ja meile saab selgeks, kui suure tähtsusega on Eesti muusikale Miina Hermannini laulud — mille arv tõuseb ligi sajani. See tähtsus saab meile veel seda selgemaks, kui meie seda tähele paneme, et suurem osa Miina Hermannini lauludest on loodud ja läksid rahva kätte (suuremalt jaolt „Laulu ja Mängu Lehe“, hiljem aga ka M. Hermannini enese poolt trükki antud kogude kaudu) 1890. a. ümber, s. o. ajal, kus meil koorilaul suurte sammudega edenes, Eesti laule aga väga vähe loodud oli, nii et koorid olid sunnitud võõraid laule, eriti Saksa viise laul-

[Miina Hermann,
meie austatud helilooja ja koorijuhataja, kes oma suure vaimustuse ja tulise isamaa-armastusega on saanud üheks meie vabariigi iseseisvuse eestvõitlejaks, lakkamata sütitades oma rahvuslike isamaalauludega südameid ja manades elavana esile meie esiisade vägeva vaimu ja suremata vabadustungi.

Au Miina Hermannile ta 60-a sünnipäeva puhul!
Toimet us.

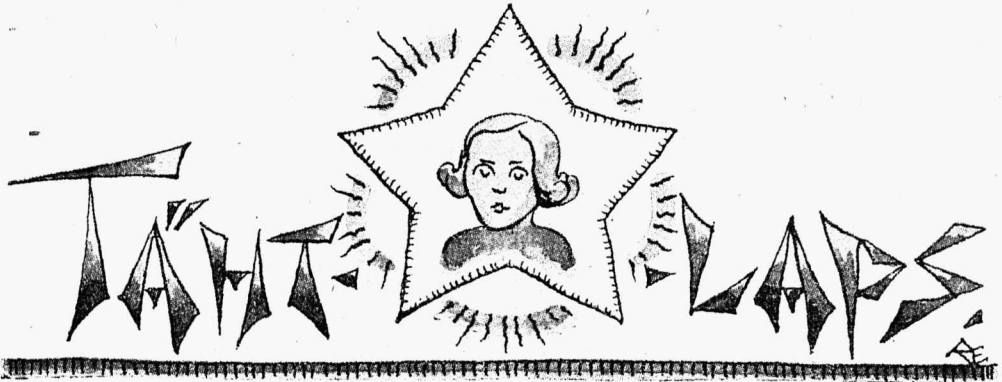
ma. Selle viimase põhjuse pärast tuleb ka väga kõrgelt hinnata Miina Hermannini kui rahvalaulu ümbertöötajat kunstkoorilauluks. Sellega tõi ta rahvalaulu, mis võõraste viise mõjul rahvale võõraks hakkas jääma, rahva kätte uuesti tagasi. Nendest rahvaviiside ümbertöötustest on paljud rahvalkooride eeskavades alalisteks armastatud paladeks saanud, nagu „Kui ma olin väiksekene“, „Pidu hakkab“, „Ei saa mitte vaiki olla“, „Kus on kurva kodu“, „Tule koju“, „Naabri Mari“, „Pulma lust“, „Tuljak“ ja mitu teist, — ja seega teist korda rahvalauludeks saanud.

See kõik on suur töö, on töö, mis Miina Hermann on teinud armastusest Eesti laulu vastu, armastusest Eesti rahva vastu. See on elutöö,

mida on kannud ainult tegija loomisrõõm, kuid mis on päranduseks saanud tervele rahvale ja mis sellepärast tema tegija, tema looja meile armsaks ja kalliks teeb. See töö on see, mis terve laulva Eesti üksmeelse austuse- ja tänuavaldused jubilaari aupäevaks Tartu koondas, teda õnnesoovidega, lilledega ja pargadega üle külvas ja tema tööst hal-

liks läinud pääd noorusroheliste loorberitega ehtis.

Laulev Eesti näitas Miina Hermannit aupäeval, et ta mõistab oma paremaid liikmeid väärihinnata ja austada. Ja rahvas, kes oma paremaid poegi-tütred mõistab väärihinnata, mõistab ka ennast hinnata. **Anton Kasemets.**

Oscar Wilde'i järel Mild Kivikild.

äbi suure kuusemetsa sammusid kodupoole kaks vaest puuraiujat. Oli talv ja kibekülm öö. Maal ning puie oksil lebas paksult lund. Vasakul ja paremal murdis pakane raagus oksid. Tarratumalt seisis mägestikuoja — suudelnud oli teda jääkuningas. Oli nii külm, et isegi loomad ja linnud ei teadnud, mis teha. „Uuhh!“ ulvas hunt, sõrkides läbi metsa, saba jalge vahel. „Tõesti pöörane ilm! Miks ei võta valitsus selle vastu abinõusid tarvitusele?“

„Tsiit-tviit-tviit!“ sädistasid rohelised kanepilinnud, „vanakene maa on surnud ning mähitud valgesse palakasse.“

„Täna on maakese laulatus, see ju ta valenduv pulmarüü.“ sosistasid üksteisele turteltuid. Olgugi et külmetasid neil roosad jalakesed, siiski seletasid nad olukorda romantiliselt.

„Narrus!“ urises hunt. „Ütlen tei-

le, selles on vaid valitsus süüdi. Kui te ei usu, söön teid ära.“

Hundil oli läbi ja läbi asjalik mõistus, tal olid kõigeiks hääd tõendused.

„Hää küll, mis minusse puutub,“ ütles rähn, sündinud mõttetark, „siis ei tarvita ma sel juhusel aatomite õpetust. Ons asi nii, siis on ta nii, ning praegu on hirmus külm.“

Tõesti oli pööraselt külm. Suure pedaja otsas elavad väikesed oravad hõõrusid üksteise ninakesi, et saada veidigi sooja. Urgastesse jooksid tillukesed jänesed, ei usaldanud üksteiski vaadata välja. Ainsad, kellele lõbu valmistas pakane, olid pikakõrvalised öökullid. Nende suled olid hämmatavalt kanged, kuid märkamata seda kõõritasid nad suuri kollaseid silmi ning hüüdsid üksteisele läbi metsa: „Tuii-i-t, tu-huu-u, tuui-i-it, tu-huu-u! Milline tore ilm!“

Ikka ja ikka edasi sammusid puuraiujad, soendasid puhudes kohmetanud sõrmi ning sõtkusid ränkade raudtatud saabastega paksu lund. Vahel

sattusid nad kõrgesse lumihange, rühkisid välja ning olid otsegu möldrid jahuveskil. Vahel aga libisesid nad külmetanud rabavee siledal jääl, puupuntrad hargnesid neil seljal, kukkusid haod ning äärmiselt tülikas oli korjata neid. Kord arvasid juba, et eksinud padrikus, ning hirmusid väga — teadsid ju, et halastamatu on lumi neile, kes öömajale jäävad ta jumile kätele. Kuid lootes Püha Martini pääle, kes rändajate kaitsja, astusid nad ettevaatlikult jälgi mööda tagasi. Jõudsid viimati metsaveerule ning nägid kaugel orus vilkumas koduküla tulesid. Ülirõõmsad olid väsinud rändajad, suud avanesisid laiaks naeruks ning hõbelillena näis neile valenduv maa ja kuu kumas kui kuldne õis.

Lakkas peagi rändajate naer, igapäised mured ning vaesus vallutasid hinge. Üks nendest lausus teisele:

„Asjata rõõmustada meil, elu on ju rikastele, mitte meiesugusile, oleksime võinudki kõngeda külma kätte ehk surra metsalise terava hamba all.“

„Tõsi,“ ütles ta kaaslane, „mõnele on antud palju, kuna teisele aga liig vähe. Ülekohus valitseb maailma, ilalgi pole siin elvalt¹⁾ jagatud mure ja rõõm.“

Kuna nad kõnelesid üksteisele en-

1) Ühetasaselt.

di vaesusest, sündis kummaline nähtus: veeris taevast suur ja särav täht, möödudes teisi tähti liugles taeva veert mööda alla. Sellal kui imetlesid mehed sündmust, näis neile otsekui langeks täht lähedasse paju-võsastikku, mis asus vaevalt neist kiviviske kaugusel.

„Oi! sääl on leidjale tükike kulda,“ hüüdsid mehed, ning kiiresti jooksid nad sinna, nii väga avatles neid kallist metalli.

Üks neist oli nobedam teisest, läbistas tiheda võsastiku ning kohale jõudes nägi tõesti valgel lumel lemmas kulda. Ta kummardus ning sirutas käed leiu järele, aga see oli puntrasse mähitud kuldtähtedega tikitud kuub. Kohe hõikas ta sõpra, öeldes, et leidnud taevast kukkunud varanduse. Istusid lumme mehed, avasid puntra, lootes leida säält kulda. Polnud sääl kulda ega polnud sääl hõbedat, polnud üldse mingit varandust — kuues lebas tilluke uinuy lapsuke.

Üks neist ütles teisele: „Kurb on me lootuste lõpp, pole hää meie õnn, mis kasu on meiesugusel mehel leida last? Jätame ta siia ning lähme ära. Vabandame end südametunnistuse ees, et oleme vaesed ning oma lastelegi leiba vähe.“

Kuid kaaslane vastas: „Oleks julmus meist jätta abitu lapse hulkkuma lumme. Olgugi, et olen samuti vaene kui sinagi, olgugi et toita mul palju näljaseid suid ning toitu selleks nii vähe, siiski viin koju selle lapse, küll hoolitseb mu naine ta eest.“

Hellasti võttis ta lapse, mässis õrnasti kuube, et varjata paukuva pakase eest. Läksid üle mäeseljandiku küla poole, läksid vaikides, ning imestas kaaslane sõbra üle, kes olnud nii rumal ja hääsüdamlik. Jõudes kodukülla ütles kaaslane:

„Sina said omale lapse, anna mulle ta kuub. Siis oleme elvalt jaotanud leiu.“

„Ei! See kuub pole sinu ega minu, vaid lapse oma. Ela hästi!“

Veeris taevast suur ja särav täht.

Nende sõnadega astus ta oma majatrepile ning koputas uksele.

Avas ukse naine. Nähes, et tagasi tulnud tervena ta mees, rõõmus-
tas väga. Võttis seljast tal raske puupuntra, liikkas luuga saabastelt lume, kaelustas, suudles ja palus astuda tuppa.

Enne kui astuda tuppa ütles mees: „Leidsin metsast midagi ning tõi selle sulle, et kannaksid hoolt ta eest.“

„Näita mis see on?“ ütles naine, „oleme vaesed, me maja on tühi ning kõik on vajaline meile.“ Avas mees kullaga tikitud kuue ning näitas naisele uinuvat last.

„Isa taevake! Kas meil vähe oma lastest, et metsast veel kannad võõraid koju. Võib olla toob ta veel halva õnne maija ning millega kasvatame me ta üles?“ ütles naine, olles väga pahane oma mehele.

„Ei või ta tuua halba õnne, sest see on tähtlaps,“ vastas mees ja kõneles naisele imelise leiuloo. See kõne ei rahuldanud naist, ta hurjutas oma meest ja ütles: „Omagi lastel

pole leiba, millega toidame veel võõra. Pole kedagi hoolitsemas meie eesi, pole kedagi andmas meile toitu.“

„Jumal taevas on suur ja vägev, ta jagab oma heldest käest toitu igale pisemalegi linnule.“

„Isegi liinud surevad külmaga nälga ja praegu on talv,“ ütles naine. Mees ei lausunud sõnagi ega tulnud ka üle läve.

Läbi avatud ukse hoovas tuppa puhang kõledat tuult. Naine lõdises külmast ning ütles: „Võiksid suleda ukse, külm hoovab tuppa ning ma lõdisen sellest.“

„Maija, kus kõva süda, hoovab alati külm,“ vastas mees. Naine aga vaikis ning lähenes koldele. Veidike aja möödudes vaatas ta mehe poole ning silmis läikisid suured pisarad. Nüüd astus mees alles tuppa, ulates naisele magava lapse. Suudeldes väikest aetas naine ta oma noorema poja kõrvale sängi. Järgmisel hommikul võttis mees kullaga tikitud kuue ja pani selle kirstu. Samuti tegi ka naine lapse ilusa merivaigust kaelaehetega. Nõnda kasvas Tähtlaps ühes puuraiuja lastega, istus nendega ühes lauas ja oli neile mänguseltsiline.

Aast-aastalt sirgunes kaunimaks Tähtlaps. Teda imetlesid kõik külaelanikud, sest teised lapsed olid tõmmud ja mustade juustega, kuna Tähtlaps oli valge ja õrn nagu saetud elevandiluu, ning ta juukseähärad olid otsekui peenardel kaunid nartsissid. Ta huuled olid kui verevad lilleõlmed, ta silmad kui kannikesed vuliseva oja kaldal ning ta haugjas²⁾ keha oli otsekui põllu-nartsiss, mille tüve ei kooluta iialgi niitja vilajas³⁾ vikat.

Aga ta iludus polnud talle vooruks. See tegi ta uhkeks, julmaks ja iseteadvaks. Puuraiuja ja teiste külalaste pääle vaatas ta põlastusega öeldes, et madalast soost nad, kuna tema on taevaste lemmik, kõrgusest

²⁾ Sihvakas. ³⁾ Nobe, kärmas.

kukkunud Tähtlaps. Ta määras enda valitsejaks teiste üle, pidid olema kõik talle teenijad. Tundmata oli talle halastus. Ta põlgas vigaseid ja vaeseid, pildus neid kividega ning peletas kerjama mujale. Ükski neist ei julenud teist korda tulla armuandi paluma sinna külla.

Tema, keda küllastand ilu oma annetega, ei võinud ju sallida vigaseid ja armetuid, nende üle ta vaid naeris ning pilkas nende vaevalist olemasolu. Ennast aga armastas ta üle kõige. Kesksuve palavail päevil lamas ta allikal preestri viljapuuaias, vaatles end veepeeglis ning naeratas õnnelikult — nii ütlemata ilus oli ta.

Sageli noomisid kasuvanemad Tähtlast:

„Miks oled nii julm ja halastamatu neile, kes vajavad tuge? Ei talitanud ju nii meie sinuga.“

Sageli kutsus vana preester Tähtlapse oma juure, püüdis õpetada teda armastama elavaid olevusi. Vana keeles:

„Ka kärbes on sulle vend, miks teed talle valu? Metslinnud rändavad metsades, sääl neile määratud vabadus — ära püüa neid vangi oma võrkudesse. Jumalast loodud on kõik elavad loomad, ka vaskuss ja mutt, kõigile jätkub siin ruumi. Kõik olevused kiidavad põllul ja metsas vägevat Loojat — kes on pannud siis sinu valutegijaks teistele Jumala ilus ilmas?“

Ei hoolinud Tähtlaps preestri õpetusest, ta vaid irvitas selle üle, läks tagasi oma kaaslaste juure, et olla käsutaja neile. Kaaslased jumaldasid teda, sest ta oli nii ilus, väle ning osav tantsus ja muusikas. Kõikjale järgnesid nad Tähtlapsele ja, mida iganes käskis see, täideti hetkega. Kui torkas ta välja terava pillirooga muti tumedad sametsilmad, siis naersid vaid teised. Kui pildus ta kividega pidalitöbist, jällegi naersid teised. Igas asjas oli juhtijaks Tähtlaps, ning peagi muutusid ka ta kaaslased samutigi kõvasüdamlisiks.

(Järgneb.)

Jack London.

Seitse päeva pääle selle, kui nad saabusid Dawsoni, laskusid nad alla järsust kaldast barakkide juures Yukoni tee ja suundusid Dyla ning soolase vee poole. Perrault vedas rutulisemaid kirju, kui ta tõi; reisi-palavik haaras teda ning ta kavatses teha selle aasta kiirema sõidu. Mitmed asjaolud soodustasid seda. Nädalane puhkus värskendas koeri ning andis neile tagasi jõu. Tee, mille nad tegid, sõtkusid hilisemad

reisijad kõvaks. Ja pääle selle mu-retses politsei paari-kolme kohta toidutagavarad koerte ja inimeste jaoks ning nad võisid reisida kerge-ma koormaga.

Nad saabusid Sixty Mile'i, kuhu on viiskümmend miili, esimesel päeval. Ning teine päev nägi neid tublisti Pelly pool mööda Yukoni üles mine-mas. Kuid sarnane hiilgav edasi-jõudmine ei läinud ilma ärevuseta ja meelehärmata François' poolt. Sala-

kaval mäss, mida juhtis Buck, lõhkus koerte üksmeele. Ei olnud ühtki koera enam, kes oleks korralikult vedanud. Bucki julgustus viis nad igasugustele väikestele kuritegudele. Spitz ei olnud enam eestvedaja, keda pidi kartma. Vana aukartus kadus ning juba kõikus ta autoriteet. Ühel õhtul varastas Pike talt poole

keskis enam kui iialgi enne, kuni mõnikord laager oli kui hullumaja. Üksi Dave ja Solleks olid endised, ehk küll nemadki kergesti ärritusid lõpmatute riidude tõttu. François kirus imelikude võõraste sõnadega ning tampis abitus vihas lund ja kitkus juukseid. Piits vihises kogu aja koerte seas, kuid sellel oli vähe tagajärgi. Kohe

Veokoerte söötmine.

kala ning õgis ta Bucki kaitse all ära. Teisel õhtul kolkisid Dsho ja Dub Spitzi ning sundisid teda loobuma õigustatud karistamisest. Ning isegi hääsüdamine Billi ei olnud enam nii hää, ega kiununud enam pooltki nii rahupaluvalt kui varem. Buck iialgi ei tulnud Spitzi juure ilma urina ja püsti karvadeta. Ta pidas end ülal kui riukukk ning hakkas Spitzi nina all edasi-tagasi keksuma.

Distsipliini lagunemine mõjus ka teiste koerte vahekordadesse halvasti. Nad riidlesid ja nääklesid ise-

kui ta selja pööris, algasid nad uuesti. François rahustas piitsaga Spitzi, kuna Buck teisi taltsutas. François teadis, et tema oli kõige selle rahu- tuse tõstja ning Buck teadis, et ta teadis; kuid Buck oli liig tark selleks, et teda oleks saanud tabada teolt. Rakkes töötas ta hästi, sest vedu sai temale lõbuks; kuid suurem lõbu oli ässitada riidu ja kiskuda seltsimeeste seas ning segi ajada veorihmu.

Tahkuna suus ajas Dub ühel õhtul pääle söögi jänese üles, kuid ei püüdnud teda kinni. Sekundi pärast olid kõik koerad haukudes jänese kan-

nul. Sada yardi eemal oli loode politse laager, kus asusid viiskümme koera, kõik klutised, kes ühinesid tagaajajatega. Jänes pages mööda jõge alla, pöördus säält kitsasse kuristikku ja lippas seda möö-

oli palju sügavam temas. Ta tormas karja eesotsas, et murda metsloomu, elavat saaki, ning tappa ta oma hammastega ja niisutada mokki soojas veres.

See vaimustus oli ta elu kõrgeim

Posti vedavate koerte puhkus.

da edasi. Lumi kandis teda pääl, kuid koerad vajusid sisse oma raskuse tõttu. Buckile järgisid kuuskümmend tugevat koera, kuid ta ei saanud jänesele lähemale. Tagaajamise õhinas viskus ta tore keha suurte hüpetega edasi kahvatus kuulvalguses. Ning kahvatu varjuna lippas ees lumivalge jänes.

Vanade instinktide elustumine, mis sunnib inimesi vahetevahel lahkuma kärarikkaist linnadest metsa, et tappa loomi kuuliga, tapmise himu sundis Buckigi jälgima, kuid see himu

tipp, sellest kõrgemale ei tõuse ta. Ning see on üks elu vasturääkivust: kõrgeim tipp saabub, kui elu on tugevaim ja sunnib unustama, et on elu. Nii unustab kunstnik elu, süttudes loomise hoos; nii unustab elu sõdur lahinguvaimustuses, nii unustas elu ka Buck, juhtides tagaajajaid, hääldades igivana hundikisa, sirutades toidu järele, mis elas ja kiiresti pages ta eest kuulvalgusel. See hääl tuli ta hinge sügavusest, väljendas osa ta loomusest, mis oli päritud muistses ajast. Teda valdas eluko-

hin, mis tõusis lainena, rõõm igast musklist, igast soonest, milles oli midagi elavat; rõõm, et ta oli palav ja võimas, et ta lendas noolena tähtede all üle surnud maa, mis ei liikunud.

Kuid Spitz, rahulik ja järelekaaluv isegi suurimas tuhinas, lahkus karjast ja ruttas risti vastu jänesele, kui org tegi suure käänaku. Buck ei teadnud seda ja kui ta jõudis ümber käänaku, nägi ta pööle jänese teise suurema valge varju järsult kaldalt jänese jälgedesse kargavat. See oli Spitz. Jänesel ei olnud pääsemist, ning kui valged hambad murdsid ta selgroo, kiljatas ta valjusti kui inimene. Kuuldes seda karjatust, elu karjatust, kui ta sukleb kõrgeimalt tipult surma sülle, tõstis Buckile järgnev kari põrgulikkku rõõmukisa.

Buck ei karjunud kaasa. Ta ei peatunud, vaid tormas Spitzile otsa ja nii ägedalt, et ei tabanud kõri. Mitu korda pöörrlesid nad lumetolmus. Spitz pääsis peaaegu, kui ei olekski ta langenud, salvas Bucki õlga ning kargas eemale. Kaks korda klõpsusid kokku ta hambad kui lõksu raudsed lõuad, enne kui ta taganes, et kindlustuda.

Buck mõistis kohe. Aeg oli tulnud. See oli surm. Kõik näis talle väga tuttav, kui nad tantsisid ringi, urisedes, kõrvad lidus, teravalt otsides kallaletungi võimalusi. Kõilke seda näis ta mäletavat — valgeid metsi, maad, kuuvalgust ja võitluse ägedust. Vaikusel ja kõigil valgel näis lasuvat viirastuslik rahu. Ei olnud väheimatki tuuleõhku — miski ei liikunud, ainuski leht ei värisenud, koerte hingeaur kerkis tasa keereldes külma õhku. Nad tegid lühikese lõpu jänesele, need halvasti taltsutatud hundid, ning nüüd jälgisid nad võitlust ootava siiruna. Nad ka vaikusid, ainult silmad hõõgusid ja hingeaur tõusis tasa ülespoole. Buckile ei olnud midagi uut või kummalist selles muistses stseenis. See oli,

nagu ta oli alati olnud, harilik olukord.

Spitz oli harjunud võitleja. Spitzbergenist läbi nabamaade. Kanadas ja Barrensil oli tal tegu olnud igasuguste koertega ning oli võitnud neid. Ta märatses ägedalt, kuid iialgi mitte pimedalt. Hävituse ja kiskumise kires ei unustanud ta iialgi, et ka vaenlane oli hävitamise ja kiskumise kires. Ta ei tormanud iialgi kallale enne, kui ta valmis ei olnud kallaletungi vastu võtma; iialgi ei tunginud enne kallale, kui oli tagasi löönud kallaletungi.

Asjata püüdis Buck hambaid vajutada suure valge koera kuklasse. Igakord kui ta hambad tahtsid tabada pehmemat liha, pörkasid nad vastu Spitz'i hambaid. Hambad peksid vastu hambaid, mokad olid lõhki ja nõristasid verd, kuid Buck ei suutnud murda vastase vastupanu. Siis kogus ta jõu ning tõmbas Spitz'i kallaletungide keerdu. Mitu korda püüdis ta lumivalget kõri, kus elu värises pinna lähedal ning igakord salvas teda Spitz ja pääsis. Siis tegi Buck, kui püüaks ta teise kõri, kuid äkki tõmbas pää tagasi ja pöördudes tahtis suruda õla vastu Spitz'i õlga, et teda maha suruda. Kuid tõepoolest sai haavu igakord Bucki õlg, kuna Spitz kergesti tagasi kargas.

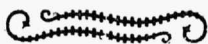
Spitz oli puutumata, kuna Buck juba nõretas verest ja raskesti hingeldas. Võitlus muutus meeletlikuks. Ning kogu aeg ootas vaikiv huntide siir, millal lõpuks langeb üks koertest. Kui Buck väsis, hakkas Spitz pööle tormama ning pani ta kõikuma jalgadel. Korra langes Buck ning kogu kuuekümnepäine siir hakkas liikuma; kuid ta tõusis jälle ning siir laskus ja ootas edasi.

Kuid Buckil oli omadus, mis andis jõudu — ettekujutusvõime. Ta võitles instinktiivselt, kuid ta võis võidelda ka oma pää järgi. Tegi kui tahaks proovida vana õlavõtet, kuid viimasel silmapilgul salvas sügavasse lumme. Ta hambad haarasid

Spitzi vasaku esimese käpa. Kuuldus kondiragin, ning valge oli kolme jalaga. Kolm korda katsus ta teda pikali lüüa, siis kordas sama võtet ja murdis parema esimese jala. Valu ja abituse kiuste katsus Spitz veel tõusta. Ta nägi, kuidas lähenes väikiv siir hõõguvate silmade ja ripnevate keeltega, nägi tõusvat hõbedast hingeauru; ring sulgus tema üle, nagu sulgusid samased ringid löödud vastaste kohal endisel ajal. Ainult seekord oli tema see, keda löödi.

Ei olnud mingit lootust enam. Buck oli halastamatu. Halastus oli asi, mida hoiti pehmema kliima jaoks.

Ta valmistas end viimasele võitlusele. Siir tõmbus koomale, kuni ta lõpuks tundis hingamist vastu kintse. Ta nägi neid igas küljes, poolkõveras hüppeks, silmad kiindunud temasse. Tekkis vaheaeg. Loomad seisid liikumatult kui kivistunud. Ainult Spitz väänles, karvad püsti, rabeledes edasi-tagasi; ta urises ähvardavalt, kui tahaks hirmutada möödapääsmatut suma. Tume siir muutus täpiks kuuvalgustatud lumel ning Spitz kadus. Buck seisis ja vaatas päält — võimas loom, kes oli võitnud ja leidnud, et see hää on.
(Järgneb.)

MÕNDA FÜÜSIKAST MEELELAHUTUSEKS.

Toimetaja Jursi Sander.

5. Missuguse kiirusega liigume meie? Päikesest kiiremini! Kiirusvõistlus.

Kui kiirelt liigub inimene?

Looduse poolt on inimesele antud ainult õige piiratud liikumise kiirus. Keskmine teekäija liigub 1,75 meetri kiirusega sekundis edasi. See on vähe kiiremini veevoolu liikumisest enamjagu jõgedes, kuid aeglasemalt paraja tuule liikumisest (2 meetrit sekundis). Tiguga võrreldes, kes sekundis edasi roomab ainult 1,5 millimeetrit, on inimene, muidugi, kiirkõndija, — ent, kui ta soovib võistelda teiste elavate olevustega, siis jääb ta võidetuks. Kärbes liigub rahulikus lennaku teekäijast kolm korda kiiremini, ent kui teda taga aetakse, võib ta ette jõuda jooksvast inimesest ning isegi ülejala kihutavast hobusest.

Kuid juba niisugune võrdlemisi lihtne mehaaniline abinõu, nagu uisud, annab inimesele võidu võistlejate üle loomade riigist. Vilunud ui-

sutaja võib sekundis ära joosta 10—13 meetrit, — ning ainult mõned üksikud loomad jõuavad talt veel ette.

Mootorrattaga varustatud inimene kihutab edasi veel kiiremini. Võiduajamistel tormab ta edasi 30 meetri kiirusega sekundis, võisteldes parima ratsahobusega (20—25 meetrit), ja liigub sõna tõsisel mõttes tuulest kiiremini, kuna juba õige kõva tormi ajal õhuvoolu liikumine harva tõuseb üle 18—20 meetri sekundis.

Päikesest kiiremini.

1896. aastal saavutati autovõistlustel Pariisi ja Bresti vahel 20-kilomeetriline kiirus tunnis, s. o. umbes 6 meetrit sekundis ja tookord loeti seda automobiilide jaoks suurimaks rekordiks. Ent juba ühe aasta pärast oli kiirus muutunud kahekordseks, ning 1909. aasta võiduajamistel Pariis-Madrid saavutasid autod juba viiekordse kiiruse — 30 meetrit sekundis, ehk umbes 100 kilomeetrit tunnis.

Et endale selgemalt ette kujutada, kui suur on see kiirus, — 30 meetrit sekundis, — märgime siin ära, et käega kõigest jõust visatud kivi lendab esimesel sekundil ainult 16-meetrilise kiirusega, s. o. umbes kaks korda aeglasemalt!

Ning see ei ole ammuigi veel äärmine kiirus, millist võivad saavutada meie masinad. Viimaste aastate võiduajamistel automobiilidega saavutati kiirused üle 200 kilomeetri tunnis!

Säärases autos võib „mööda ajada päikesest“ (õigemini maakerast) — vähemalt polaarmaa-des. 83. paralleeljoonel liigub niisugune auto sama aja kestes kiiremini edasi, kui maapinna täpp omal pöörlemisel ümber maakera telje. Sellele autosõitjale jääb päike kohale

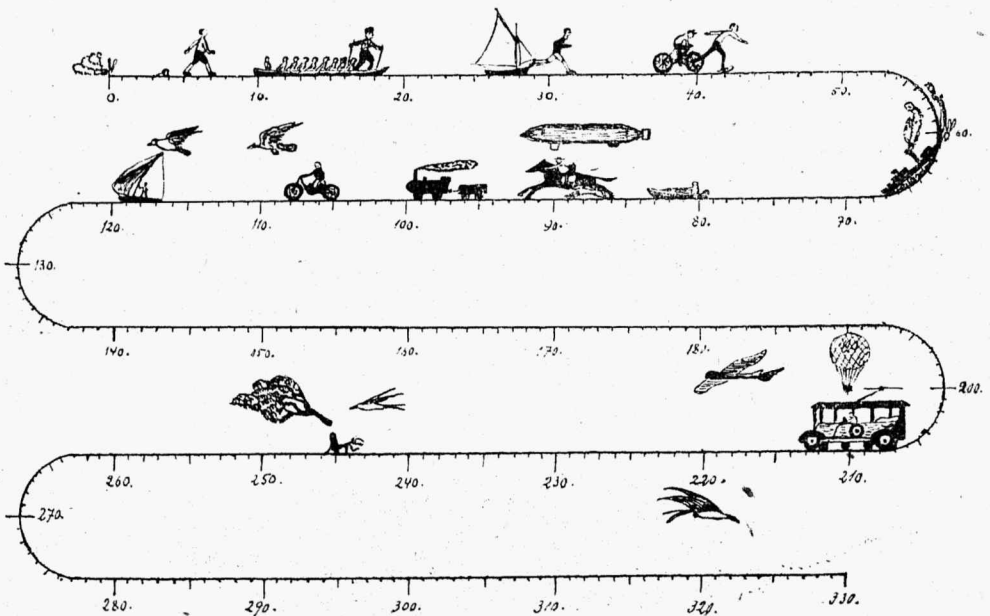
peatuma ja ripub liikumatult õhus, nagu omal ajal Joosuale...

Aeroplaanid ja tuulest aetud õhupallid liiguvad tihti sama kiiresti.

Vees liikuvad masinad ei saavuta sarnast kiirust, kui maapinnal liikuvad autod. Hiiglasuured ookeanilaevad jõuavad tunnis keskmiselt kuni 50 kilomeetriini edasi, s. o. 15 meetrit sekundis. Lihtsa auriku kiirus on keskmiselt 30—40 kilomeetrit tunnis, s. o. 8—10 meetrit sekundis. Kiirusrekordi niiskes veteriigis saavutavad miinhävitajad — mereväe kiiremad laevad. Inglise mereväes on miinhävitajaid, mis liiguvad edasi 70 ja enam kilomeetri kiirusega tunnis. Sama kiiruse saavutavad mootorpaadid.

Ent see kõik ei ole midagi võrreldes keerdtormi, tornaado (270 kilo-

Kiiruste ülevaatlik võrdlustabel.

Arvud avaldavad verstade arvu. Nende järele võib otsustada, kui kaugemale tunni-aja jooksul on jõudnud iga ettekujutatavast võistlusest osavõtja. Kõigist ees on pääsuke; kõige aeglasemalt liigub tigu.

meetrit tunnis), ehk koguni — pääsuke se kiirusega, kes nagu kinnitatakse. edasi lendab üle 340 kilomeetri tunnis. Kui see väide on õige, siis on pääsuke kahtlemata kõige kiirem olevus maailmas. Ta lendab 95 meetrit sekundis — kiirus, mida meil on raske isegi ainult ette kujutada.

Püssi- ja kahurkuulid tormavad veel kiiremini. Kuul lahkub püssitorust 600-meetrilise kiirusega sekundis ja võiks isegi ekvaatoril „mööda ajada päikesest“. Nüüdisaegsed vägevad kindluse- ja merekahurid paiskavad oma kuule välja veel suurema alguskiirusega, mis ulatab kuni ühe kilomeetrini esimesel sekundil. Mõistagi, et kuulide kiirus lendamise ajal ühtelugu väheneb.

Kiirusvõistlus.

Juurelisatud joonisel on kujutatud kiirusvõistlus inimese, tema poolt ehitatud masinate ja mõne looma vahel.

Kõverat joont pidi, millel on märgitud verstad, sünnib ettekujutatav kiirusvõistlus, — võistlus, mis kestab täpselt tund aega. Selle tunni kestes jõudis tigu, kes täiesti õigustab oma klassiliselt aeglase looma kuulsust, ära roomata 5 meetrit. Kuna sama ajaga pääsuke ära lendas 320 versta! Säärased on aegluse ja kiiruse rekordid ses võistluses. Nende äärmuste vahel leiame

muud kiirused.* Nende järjekord on järgmine:

	Tunnis		Sekundis
	versta.	kilomrt.	meetrit.
Uiuja	3,5	3,75	1
Kiirkõndija	8,5	9	2,4
Paat 8 sõudjaga	17,5	18,75	5,2
Suusataja	18	19	5,3
Purjejaht	29	31	8,5
Hää jooksjä	32	34	9,5
Jalgrattamees	42	45	12,5
Uisutaja	46	49	13,5
Jänes	63	67	18,5
Miinihävitaaja	67	72	20
Zepeliin	80	86	24
Mootorpaat	82	88	25
Koer	88	94	26
Hobune	90	96	27
Kiirrong	100	107	30
Mootorrattamees	102	109	30
Kotkas	112	120	33
Tuvike	117	125	35
Jääpaat	120	128	36
Fregattlind	160	170	47
Elektritravai, auto, aeroplaan	210	225	63
Torm (tornaado)	250	270	75
Tuvike, pääsuke	320	340	95

Nii siis liiguvad inimesest valmistatud mehaanilistest liikumisabinõudest kõige kiiremini elektritramm, automobiil ja aeroplaan.

Huvitav on siinjuures ära märkida, et automobiil peaaegu sugugi maha ei jää õhus lendavast aeroplaanist; ainult õige vastumeelt ulatab ta oma võistlejale õhus võitja palmioksa.

VAARAODE MAAL.

Elly Kärk'i reisimälestused.

VI.

Araabia templid.

hommiku vara, juba enne kella 6, kuulub koridoris vali koputamise. Kolistajad on võõrastemaja teenijad, kes meie äratamiseks halastamatult ustele taovad. Riietume kiirelt ja laskume alla einelaua ruumi.

Kuulmatult liikusid võõraid teenides punaste mütsi ja vöödega, pikka valgesse rüüsse riidetud, ilusad, saledad araablased — võõrastemaja teenijad.

Kell 7 hommikul on kõik juba teel; on võrdlemisi jahe. Ruttu läheb araablase muuseumi, raamatukogu ja templite vaatamine. Üheks vanaimaist võiks nimetada Egiptuse sultani Ahmeti ehitatud Ibõ-Tulun templi. Ahmeti isa oli 1001 öö muinasjutu kangelase, kuulsa Bagdadi kaliifi Harum-el-Rashidi poja, El-Mamuni ori.

Eriliselt tark ja andekas Ahmet oskas kaliifi El-Mamuni täielist usaldust võita ja ta määrati Egiptuse maa-valitsejaks. Kuid Ahmet ei olnud rahul oma seisukorraga: orja poeg tahtis iseseisvaks valitsejaks saada, seks ta lahkus kaliifi teenistusest ja asutas aastal 870 p. Kr. oma, Tulunide iseseisva riigi.

Siiski, kaua ei kestnud sarnane valitsemisviis: 905. aastal muutus

Egiptus uuesti provintsiiks ja allus kõigiti kaliifele.

Ahmet Ibõ-Tulun oli õiglane, tark valitseja ja toetas kunsti. Tema valitsemisajal tekkis palju ilusaid, suurejoonelisi ehitusi. Ibõ-Tuluni templi räägib hommikumaa legend: Ahmet eksinud kord Sahaara kõrbe piiril Mokattami mägedes (siis, kui ta juba Egiptuse valitseja oli) ja leidnud kõigest unustatud koopas määratunud varandused, mis aastasadu tagasi vaaraodele kuulusid. Nii imelikul kombel suurt varandust omades annud Ahmet töotuse, ehitada templi, millesse mahuksid kõik Kairo usklikud muhameedlased.

Muutlik oli Ibõ-Tuluni templi saatus: sageli tuli tal üle elada lange-misi, hävitamist, ümberehitust ja uuendusi: üleminekuid hiilgavalt seisukohalt täielikku unustusse ja ümberpöörduks. Tihti mässasid ta ümber tulikahjud ja lahingud, kuid tänini seisab ta, täielikust hävinemisest pääsenuna, usklike õnneks ja rõõmustab vaataja silma oma lihtsa, kuid suurejoonelise kogu, saleda sammastiku ja rikkaliku ornamendikaga.

Näiteks jälle üks parim Araabia mälestusmärk Kairo, sultan El-Hassani tempel. Hirmus ja vali sultan el-Melek el-Nassir Abu-l Ma'ali el-Hassan! Kui muutlik on inimese saatus, kui püsiv ta õnn! Kolmeteistkümnenda-aastane laps astub troo-

nile! Saab ainuvalitsejaks sultaniks ja valitseb kaunist, rikast Egipti — maad, mis üle elanud vägevate vaaraode suuri päevi; kus õitsetid Greeka kunst ja teadus; maad, mis allus ikord võimsaile julgeile roomlasile; kus ristiusk, mis esialgul kõik paganad võitis, sügavad juured ajas, kuid nüüd omakorda mussulmaainide hirmsat tagakiusamist kannatab! Alaealine, hommikumaa kaja-elu hiilgusest hellitatud, orjameelset alamaist piiratud sultan saab eelkäijate eeskujul sama halastamatuks ristiusu tagakiusajaks. . . Eraldudes silmapaistvalt hää maitse ja ilutundega, hoolitseb ta kunsti eest; ehitab hiilgavaid maju, muu-seas ka selle templi, mille sissekäigu ees meie huvireisijate rühm põnevusega vaatluse algust ootab.

Tempel väärub tähelepanu saledate vormide, sisemiste kui ka välimiste rikkalikkude ilustuste poolest. Kes oli ta ehitaja — ei teata; arvatavasti üks siirialane ristiusuline. Hassan, nautides oma mausoleumi ilu, tänas halvasti selle ehitajat.

See uhke ja halastamatu sultan-despoot, lasi andekal ehitusmeistril mõlemad käed ära raiuda, et viimane ei looks veel ühte templit, mis kaunim oleks valitseja tulevases hauast. Kuid ohjeldamatut hirmuvalitsejat ootab karistus. Tõuseb mäss. Kahekümne kaheksa aastasena kaotab Hassan trooni ja ainult ühe teenri abil põgeneb ta lossist ja pääseb tagaajajaist. . .

Lähemad teated ta edaspidise saatuse üle puuduvad.

Templi juure oli kavatsetud ehitada neli minaretti. Kolm olid juba valmis, kui korraga üks neist täiesti ootamatult kokku langes.

Templi kõrval asus vaestelaste kool. Kolmsada õnnetut last surmas kukkuv torn; selles nägi ebausklik rahvas halba ennustust ja uut minaretti enam ei ehitatud.

Läheneb ilusale sissekäigule.

„Hoiatan teid, mu härrad,“ pöörab

juht meie poole, „et selles templis valjusti kõiki muhameediusu kombeid täidetakse ja kõigilt võõrailt sellekohast ülespidamist nõutakse.“

Astume üle läve. Kohe siinsamas ukse kõrval seisab terve mägi suuri kollaseid tuhvliid; siin on ka templiteener, kes sõnalausumata tuhvlitele näitab.

Vaat', see on siis esimene vali nõue! Kuid meeletuletamine on üle-arune; juba mitu korda oleme pidanud seda tegema. Kõik teavad, et templites käiakse kas kahe paari jalgalaõudega või koguni ilma. Páris usklik võtab juba õues kingad jalast ja peseb enne templi astumist käsi ja jalgu säälsamas oleva purskaevu ääres. Igal templil on niisugune kaev. Ja siis jalaõud kätte võttes astub usklik muhameedlane palja jalu kuid puhtalt templi. Puhust nõutakse juba seepärast, et palvetajad paludes otsaesisega põrandat puudutavad. Ruttame komistades ja tuhvliid järele vedades templi sammaskäiguga piiratud siseõue.

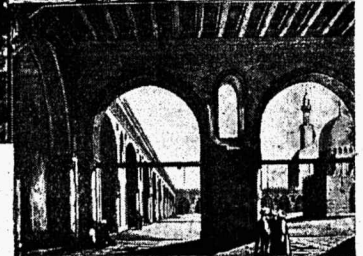
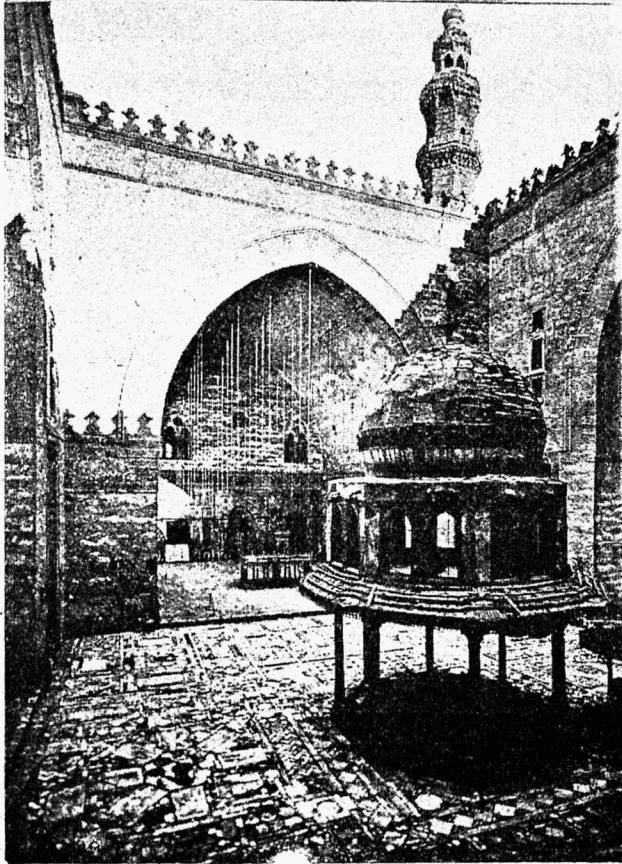
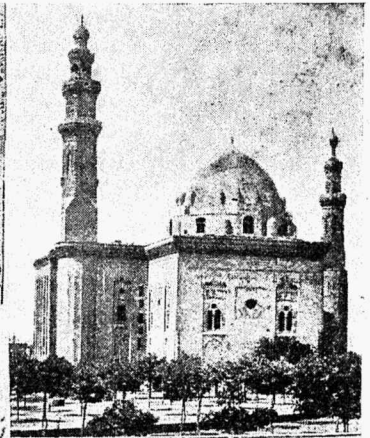
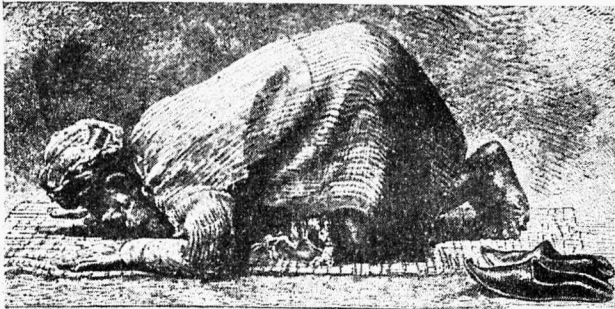
Suurepärane hiilgav ülikool-tempel El-Ashar! Ei asjata hüüa sind su rahvas „Õitsevaks“! (El-Ashar tõlkes — õitsev.)

Ruumikas õu on mitmerealisest sambametsast piiratud. Milline veetlev valguse- ja varjudemäng ses sammaste ja võlvide metsas! Ja mitmekesised ehitused, nagu üliõpilaste raamatukogu ja muud ruumid, mille ukсед kõik sammaskäiku viivad! . . .

Selles õues, rühmiti ja üksikult, istuvad maas üliõpilased ja õpivad edasi-tagasi õõtsudes laulval häälel koraani. . .

Ja kusagil sammaste varjus on noored hallpää-õpetaja ümber piiranud ja kuulavad ta seletusi. Siin-sääl on näha õõtsuvaid ja maani kummarduvaid palvetajaid.

Nägime sääl ka haiget üliõpilast, kes kotti mähitult kõrvetava päikese käes lamas ja ometi külmetas palvikus. Kuid see ei takistanud teda

Kairo templid ja palvetajad.

sugugi meile lõbusalt ja kelmikalt naeratamast ja meiega Araabia keeles juttu tegemast, kui talt möödusime.

See tempel on ehitatud 970. a. ja mahutab endasse ligi 9000 üliõpilast ja 300 õpetajat. Üliõpilased elavad templis, rahvuse järel rühmadesse

jaotatult. Nad elavad väga lihtsalt; ülikoolilt saavad ülespidamise ja vähe raha.

Nad õpivad siin usuteadust, õigus- teadust, ka loogikat, retoorikat ja ilukirjandust.

Tempel-ülikool El-Ashar.

Pääasjalikult õpitakse kõik pähe, eriti koraan. Igasugune isetegevus ja loomine on keelatud, sest siin kas-

vatatakse fanaatikerid võitluseks Islami ja muhameedlaste valitsuse eest.

(Järgneb.)

LOODUSE IMED.

Toimetaja Jursi Sander.

7. Püha Elmsi tuli.

Kõik meremehed armastavad „kedrata lõnga“, s. o. jutustada pikki lugusid oma elust „kaugete merede, kaugete mägede taga“ — ja säääl üleelatud kummalistest, elava, ebauuskliku fantaasiaga ilustatud juhtumistest.

Sarnastest jutustustest on üks parimaist ja vanemaist jutt noorest madrusest, keda kästi ronida ülemisse mastitippu, et säääl ette võtta kardetavat manöövrit.

Ajal, kui ta ülal ametis oli talle antud korralduse täideviimisega, nägid laevalael seisjad äkki nõrka valgust, mis kroonina ümbritses ta pääd.

Imelik ilmutus kohutas neid ja hirmujudinad hakkasid neil selga mööda alla jooksmas.

Äkki tõusis vägev torm ja maru. Sähvas pikne ja selle valgusel nägid kõik, kuidas noor madrus kukkus üle parda ja kadus ülespiitsutatud, ärritatud voogudesse.

Õeldakse, et sarnase valguse ilmumine korduvat kõige sagedamini Vahemeres. Säälsed meremehed nimetavad seda ilmuvust „Kristuse pühaks ihuks“ (corpósanto). Põhja-poolsete rahvaste juures on ta tuntud „Püha Elmsi“ ehk „Püha Helena tule“ nime all.

Mastide, kirikutornide tipul ilmuvad Püha Elmsi tuled sageli enne kõueilma algust ja videviku ajal võib neid näha palju tihedamalt, kui seda harilikult eeldatakse. Vaja on ainult mõista neid tähele panna.

Ent tihti on see viirastusline tuli nii hele ja intensiivne, et tahtmata endale koondab üldise tähelepanu.

Üks kogenud metsavaht seletas, et ta, asudes luuramiskohal kõrge männi ladvas, tihti tähele olla pannud, kuidas ümbruskonnas kogu mets särab nõrgas Püha Elmsi tules.

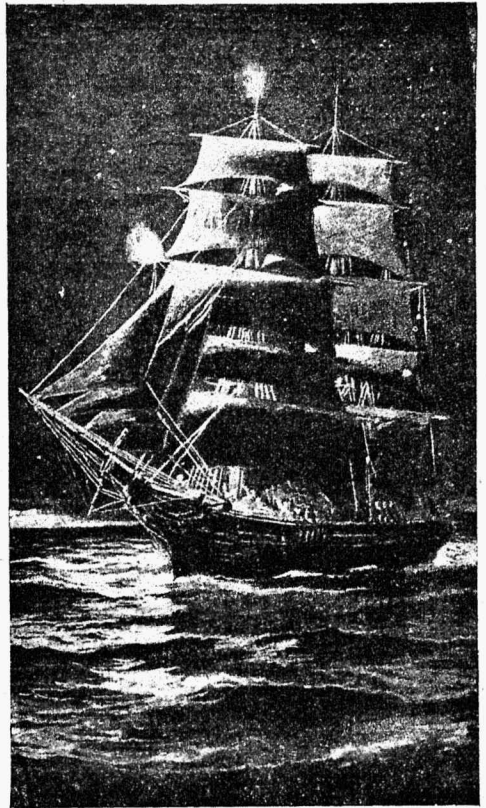
Seda nähtust võib tähele panna muidugi ainult soodsail meteoroloogilisel ja elektrilisel tingimusil. Mõnede metsavahtide arvamise järele hõlbustab ta puulatvade kuivamist.

Püha Elmsi tuld ei nähta mitte ainult mastide, lipuvarraste, tornide tipul ja puude ladvul, vaid ta võib ka elavate olevuste küljes nähtavale ilmuda, nagu näit. hobuse kõrvade, inimese pea, ülestõstetud käe sõrmede ümber jne. Sääljuures esineb ta kas õrna valgusena, mis endasse mässib keha liikmeid, ehk heleda, ülespoole käänatud kiirtekimbuna.

Nii pole siis eelpooltähendatud jutt mitte täitsa ilma aluseta.

Ent missugune on siis teaduse arvamine Püha Elmsi tuled kohta?

Kerge on tõestada, et meil siin on tegemist elektrilise nähtusega, elektrilise aeglase väljavoolamisega, nii siis, samasugune kiirgamisega, mida võib tähele panna katsete juures elektrofoorilise masinaga. Kõigil selle masina teravatel äärtel ilmuvad nähtavale õhukesed helevioletid kiirtekimbud, mis pole muud kui elektrilise energia valgumine ümbritsevasse õhku elektrilise tasakaalu saavutamiseks.

Püha Elmsi tuled purjelaeva mastidel ja raadel.

Looduses võib tähele panna sama nähtust, ainult suuremal määral, kui teatud tingimusil maapinnal asuvasse kehasse elektriseeritud kogu lähenemise mõjul on kogunud suurem hulk elektrilist energiat.

Kui positiivselt elektriseeritud kehale lähendada elektriseerimata keha, siis tekib viimase elektriseeritud keha poole pöördud osades ka elekter ning sääljuures vastupidise märgiga, s. o. negatiivne.

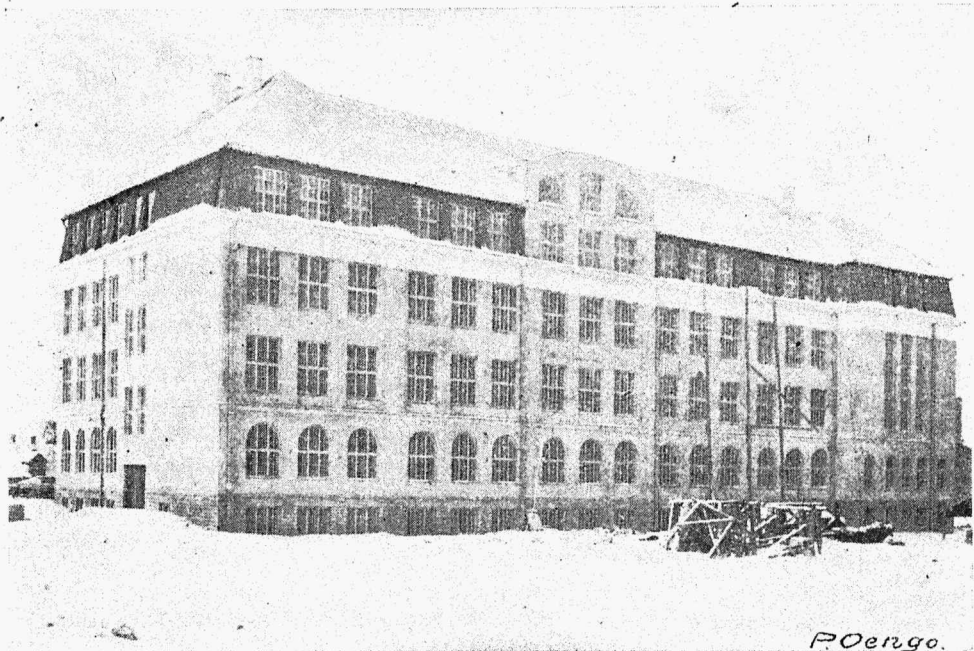
Sama sünnib ka looduses, kui läheneb kõueilm. Maapinna lähedal valguvates pilvedes sünnib äkiliste suurehulgaline veeauru tihenemine, mille tagajärjel elektriline pinevus järsult suureneb. Elektriseeritud pilvede liikumine üle maapinna tekitab kõigis kehas maapinnal vastupidist elektrit, mille järele rohkem

väljaulatavates kohtades algab kogunud elektri väljavoolamine nõrgalt säravate kiirtekimpude näol.

Tihti kuulduv sääljuures kerge kahin, kui ainult Püha Elmsi tuled on elektriseeritud positiivselt ja kiirtekimbud on vähemalt 4—6 sentimeetrit pikad.

Eelpoolkirjeldatud nähtus on kõige huvitavam talvel enne kõueilma algamist.*) Siis karglevad õudsed, viirastuslised helevioletid kiirekesed kerge sahinaga tornidel ja katuseharjadel ning kaovad, kui esimesed raheterad kärinal hakkavad maapinnale langema.

Suurim algkool Eestis — Tallinna XXI linna algkool Raua tänaval. (Koolimaja hommikupoolne külg.)

SUURIM ALGKOOL EESTIS.

Ch. B.

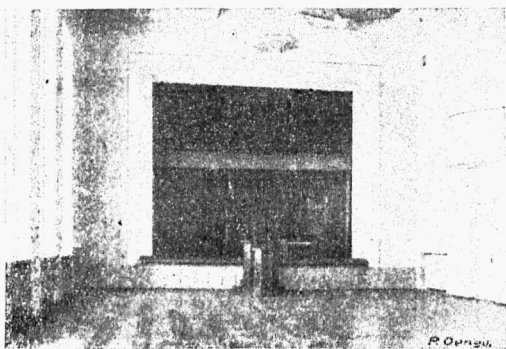
Kuus aastat on Eesti püsinud iseseisva riigina. Kuus aastat on Eesti rahvas ise võinud oma saatust määrata ja juhtida ning oma elu-olu korraldada oma parema äratundmise järele.

Iseseisvuse aastapäeval on meil viisiks saanud meele tuletada võitlusi ning võitlejaid selle iseseisvuse eest, ühtlasi ära märkides ka selle heitluse võidurikast lõppu. See on õige ja loomulik, et meie tänutundel mälestame neid kangelasi, kes selle iseseisvuse meile oma vere ja surmaga võitsid.

Kuid mitte vähem põhjust poleks meil sel puhul kõneleda juba kuus aastat kestnud ja praegugi veel edasi kestvast heitlusest meie

riiklise elu aluste kindlustamise, eriti meie rahva kultuurilise arenemise eest, ning meele tuletada saavutusi ja võite sel väerinnal. Ja võib öelda, et Eesti rahvas ka siin edukalt ja hääde tagajärgedega võitleb. Üheks tõenduseks praegu öeldule oleks rohkearvuliselt ehitatud uued koolimajad (Valgas, Viljandis, Jõhvis, Haapsalu-Uuemõisas jne.); neil on võitluses rahvahariduse eest samasugune tähtsus, nagu sõjaväe varustusel tehniliste abinõudega — sõjariistadega, sellepärast on ajakohane ja õige, kui „Viker-

*) Meie juures on talvised kõueilmad haruldane nähtus. Ent Norras, Saksamaal ja ka Inglismaal on nad päris harilikud.

Saal näitelavaga.

kaar“ oma iseseisvuse numbris tutvustab oma lugejaid ilhe suurema saavutusega kultuurilise võitluse väerinnal — Tallinna uue algkoolimajaga Raua tänaval.

Tallinnas, nagu ka mujalgi Eestis, tunti teravat puudust otstarbekohastest koolimajadest, mis viimaseil aastail iseäranis teravasti esines Tallinna II ja III linnajaos, kui rahvarikkamais linnaosades. Nii valitigi siis uue koolimaja asukohaks vaba linna plats Politsei aias vastu Raua tänavat teise ning kolmanda linnajao piiri lähedusse, et ta lastele nii siit kui säält ühtlaselt kättesaadav oleks.

Püüdes tutvustada lugejaid selle maja ehitamise eellooga, tema ehitajatega ning mõnede ehitusse puutuvate andmetega, toome siinjuures ära kirja ühest dokumendist — nimelt aktist, mis maja nurgakivi rajamisel 15. okt. 1922. a. vundamenti müüriti. Sellel aktil on järgmine sisu:

„Aastal 1922 pärast Kristust, oktoobrikuu 15. päeval, Eesti vabariigi viiendal kestvuse aastal, kui riigivanemaks oli Konstantin Päts, haridusministriks Heinrich Bauer, Tallinna linnapääks Artur Uesson, linnaõunikkudeks Artur Perna, Aleksander Veidermann, Hans Saat, Richard Maydel ja Konstantin Lehtmet, sekretääriks Richard Münth, linnavolikogu juhatajaks Rudolf Paabo, juhataja esimeseks abiks dr. Jaan Maasing, ja teiseks abiks Harry Kulderkopp, koolinõunikkudeks Christian Brüller ja August Kuks: — pandi pidulikult paigale selle linna algkoolimaja nurgakivi. Selle hoone ehitamise kõrsumuse otsustas Tallinna lin-

na volikogu 1922. aasta juunikuu 21. päeval linnavalitsuse ettepanekul.

Ehitustööd algas septembrikuu 17. päeval samal aastal ehitusmeister Hans Heinrichson arhitekt Artur Perna kava järele ja juhatusel.

Tallinna linnavolikogu otsuse järele on koolimaja ehitamiseks määratud nelikümmend kolm miljoni kaheksasada kuuskümmend neli tuhat viiskümmend kaks (43.864.052) marka. Tehtud lepingu põhjal maksab Tallinna linnavalitsus ehitusmeistrile maja iga kantsüllä eest üheksateistkümmend tuhat kuussada (19.600) marka.

Tuhande (1000) marga eest võis osta 1922. aastal neli grammi puhast kulda, või viiskümmend (50) kilogrammi rukkid.

Paistku valgus sellest hariduse tempelist kaugele rahva hulka!

Aktile on alla kirjutatud pidulikult nurgakivi panemisel viibijad.“

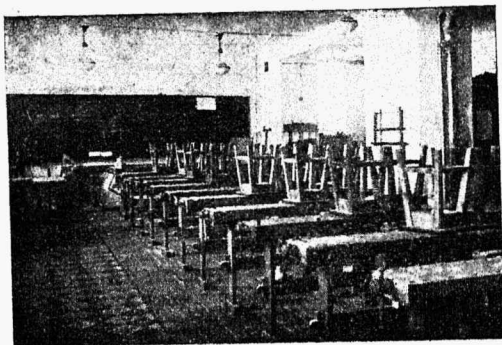
(Järgnevad allkirjad.)

Ühes selle aktiga, mis oli kirjutatud pergamentpaberile ja kinnitatud kollase kirjälakiga, müüriti maja seina ka tsinkkasti asetatud hõbeplaat, mille ühele küljele oli graveeritud Tallinna linna vapp (kolm lõvi) ning teisele küljele maja hommikupoolse külje vaade allkirjaga: „Algkoolimaja nurgakivi panemise mälestuseks 15. okt. 1922. aastal.“ Akt, kui ka plaat on müüritud maja põhja- ja hommikupoolse seina vahelisse nurka.

1. okt. 1923. a. algas uues majas koolitöö, kuna maja enamvähem lõpetatuna üle anti koolivalitsusele alles detsembrikuus. Nii on siis maja kallal ligi 15

Vestibüül.

Poeglaste käsitööklass pärast töö lõppu.

kuud talvel ja suvel kibedasti tööd tehtud, paekive raiutud, telliskive müüri laotud, betooni valmistatud ja temast lagesid valatud, palke tahutud, laudu saetud ja hõõveldatud, parketi säätud, katust kaetud, krohvitud, värvitud, maalitud, ilustatud jne. jne. Ning selle suure töö tagajärg on, et endisel tühjal platsil ja veelombis seisab praegu ilus monumentaalne haridustempel — kasvatus- ja õpetuse asutus, mis enam kui 1000 Eesti lapsele haridust annab.

Maja on neljakordne, keldrikorraga, telliskivist ehitus. Tema võtab oma alla 253 ruutsülda maapinda. Tema mahutus on 2161,98 kantsülda. Tema ehitamiseks kulus ära 850.000 telliskivi, mis Valtust, Loksalt ja Narvast kohale veeti, ja 32.600 katusekivi, mis Saksamaalt telliti. Pääle selle 27.478 puuda Aseri ja Kunda tsemendi, 7.548 puuda Tamsalu lupja, 265 kantsülda liiva, 10.224 puuda rauda ja plekki, 450.000 kantjalga puumaterjaali põrandate, akende, uste ja paneelide tegemiseks, 1650 ruutmeetrit klaasi akendesse ja ustesse jne. Majja on ära mahutatud 18 klassiruumi, saal näitelavaga, laulu-, joonistamise-, loodusloorklass ühes kabinetiga ja kolm käsitööklassi, juhataja ning tema abide korterid, teenijate korterid, õpilaste riiete- ning keskkütte-ruumid. Maja on koridoride süsteemi järele ehitatud. Need asuvad õhtupool küljes, kuna klassid on pöördud pääasjalikult hommikusse, osalt ka lõunasse. Saal aga asub maja põhjapoolses otsas. Ta ulatab läbi teise ja kolmanda korra ja on seega ligi neli sülda kõrge. Põranda pinda on tal 60 ruutsülda, sellest üks veerand näitelava

all. Klasside suurus on 3×4 sülda ja niisugustena suudavad nad keskmiselt 40—45 õpilast mahutada. Eriainete klassid on märksa suuremad.

Maja ühes sissesäädega läks ümmarguselt 50 miljoni marka maksma. Suure ohvri on toonud Tallinna linna omavalitsus selle maja ehitamisega haridusaltariile, ohvri, mis tema hariduse eest hoolitsemisest kõige parema tunnistuse annab.

Pühapäeval, 17. veebruaril oli uue maja pidulik avamine ja sisseõnnistamine. See päev oli rõõmupäevaks kogu Tallinnale. Kõige päält on põhjust rõõmu tunda sel puhul küll uue maja pääelanikkude kihil, Raua tänava algkooli tuhandepäälisel õpilasperel. Teie, noored, olete meie tuleviku lootus, teisse tahame meie, vanad, seda istutada, mis meie hääks, õigeks ja ilusaks peame. Teie hääks on vanad tööd teinud, vaeva näinud ja kulu kannud. Teile on nad selle maja üles ehitanud, et teil siin hää õppida ja kasvada oleks. Nagu lillekene väljas või puuvõsuke metsas, tarvitate ka teie oma kasvamiseks palju vaba ruumi ja õhku, valgust ning päikesepaistet. Seda kõike katsub teile uus maja pakkuda. Ta on nii ehitatud, et ta neid teie kasvamiseks ja kosumiseks tarviliisi tingimisi täita suudab. Tervitame teid, lapsed, sel puhul ja soovime, et teil selles majas hää ja armas elada oleks.

Looduse päikese kõrval tarvitate teie, lapsed, ka armastuse päikest ja kiiri oma kasvatajate ja juhatajate silmist, selleks et vaimliselt kasvada ja areneda. Loodame, et ka need kiired selles majas nüüd ja edaspidi säravad, sest uus maja võimaldab ka teie kasvatajatele edukamalt ja tagajärjerikamalt nende rasket tööd teha teie kasvatamise kallal. Nemad on siia tööle asunud teadmise, et maja ilus väline koor kohustab neid seda koori täitma vastava väärilise sisuga ning püüdega seda sisu otsida ja leida.

Põhjust rõõmustada on ka Tallinna linna omavalitsusel ja selle tegelastel. Sest uue koolimaja abil on linnal võimalik täita mõndagi auku meie puudulises ja katkises koolivõrgus, kõrvaldada mõndagi puudust meie koolielus, nagu soovimata ja laste ter-visele kahjulikku õhtu- ja öötööd koolides.

Kuigi uus koolimaja viimast puudust täielikult ei kõrvalda — töötavad ju temaski veel 9 õhtupoolist klassi, siiski on tema kerkimine tähtsaks edusammuks sellel teel, millele kuuldavasti teised on järgemas.

Aastat viiskümmend tagasi kirjutas üks meie vanem koolikirjanik*) päälkirja all „Kool“:

„Koolimaja on kena hoone. Ta on ilusamini ehitatud kui teised külahooned. Seda on vanemad oma laste pärast teinud. Valged korstnad ja suured aknad näitavad ju kaugelt, kus koolimaja seisab.“

Aastad on möödunud. Meie rahva arendamine on nii jõudsa sammuga edasi läinud,

et meie koolimajade ilust ka linna suurte hoonetega võrreldes võime rääkida: Raua tänava koolimaja on kahtlemata kõige suurem ja ilusam algkoolimaja Eestis ja üks ilusamaist ehitustest Tallinnas.

Edasi loeme: „Kool on laste kasvatamise koht. Kõigest külast ja vallast saadavad vanemad oma lapsed siia kokku. Mis tarvis? Õppimise tarvis.“

Soovime, et see kool saaks tõsiseks lastekasvatamise kohaks, et täide läheks tema ehitajate poolt maja seina sisse müüritud salasoo: Paistku valgus sellest hariduse templist kaugele rahva hulka!

KUIDAS „VIKERKAART“ TEHAKSE.

Meie noori lugejaid ehk huvitab küsimus, kuidas „Vikerkaart“ tehakse? Kui palju ja kuidas nähakse vaeva, enne kui ta oma sõprade lugemislauale jõuab?

Vaadake, sellest tahan täna vikerlastele jutustada. Sammume selleks jutustades Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse viiekordsesse majja Pikal t. nr. 2 ja vaatame, kuidas see sünnib.

„Vikerkaare“ käsikirjad saadab toimetus aktsidentstöõde - osakonda faktoritele või ladukorraldajatele (vaata pildi tagaseinal klaaskambrikest), kes käsikirjad ladujaile edasi annavad.

Kõige päält tuleb ütelda, et „Vikerkaart“ peaaegu sugugi käsitsi ei laota — vast ainult päälkirjad. Ladumiseks on trükkikojal suur hulk ladumasinaid, mis pika käsikirja imekiirelt ära laovad. Vilunud ladujad laovad tunnis kaugelt üle 6000 tähe. Masinaladumine tuleb väga meele masinakirjutamist. Laduja ees on umbes sarnane tähestik (klaviatuur). Tarvisolevate tähtede pääle vajutades kukuvad ritta neljanurgelised

matriitsid, mille ääre sisse on lõigatud tähe kujud. Kui rida valmis on, kaob see masinasse, kus masin sulatinast matriitsidel tinase trükkirea valmis valab. Pärast seda ilmuvad matriitsid masinast uuesti välja, masin tõstab nad üles ja jagab iga tähe matriitsi omasuguste juure tagasi, kuma valmisrida asub veergu omale kohale.

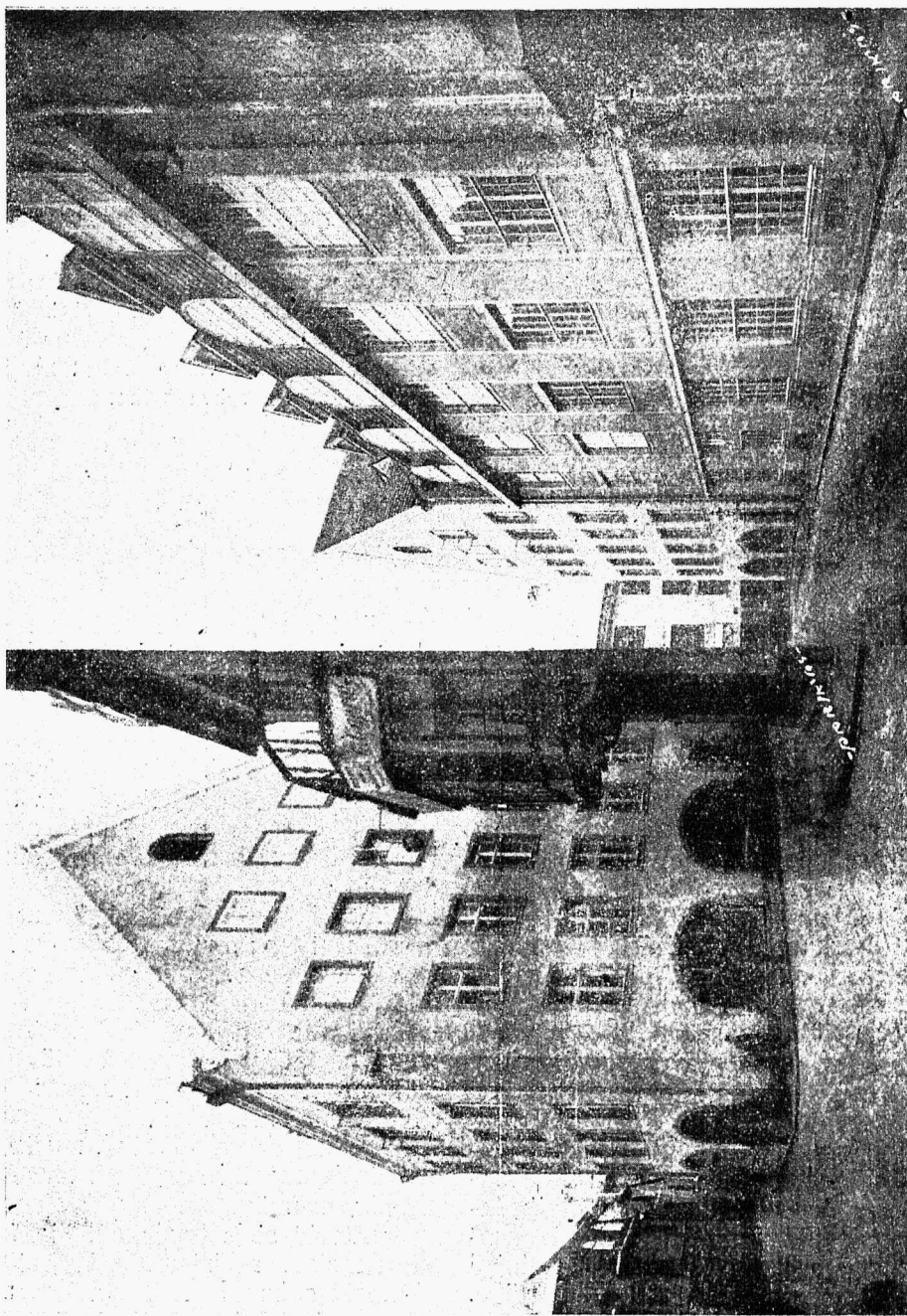
Nii moodi sünnivad ladumasinal read. Kui juba terve jutustus on laotud, võetakse neist äratõmmet paberile, mis korrektorite kätte läheb trükkivigade välajaotamiseks. Need teevad sääl kallal nobedat tööd ja sellepärast ongi „Vikerkaares“ trükkivead nii haruldased.

Kui vead on parandatud, murtakse valmisolevatest veergudest terve lehekülge valmis. Veel kord loevad korrektorid selle hoolega läbi (seda nimetatakse revisjoniks) ja kui on vigadest puhas, lastakse ta tõstemasinaga alla kiirpresside juure.

Siin asetatakse juba leheküljed oma õigele kohale kiirpressidesse ja algab trükkimine. Nobeda kiirusega töötab kiirpress, nii et vaevalt jõutakse parajal määral talle trükkipoognaid ükshaaval vahele säada. Kuid ühe-

*) Ado Grenzstein.

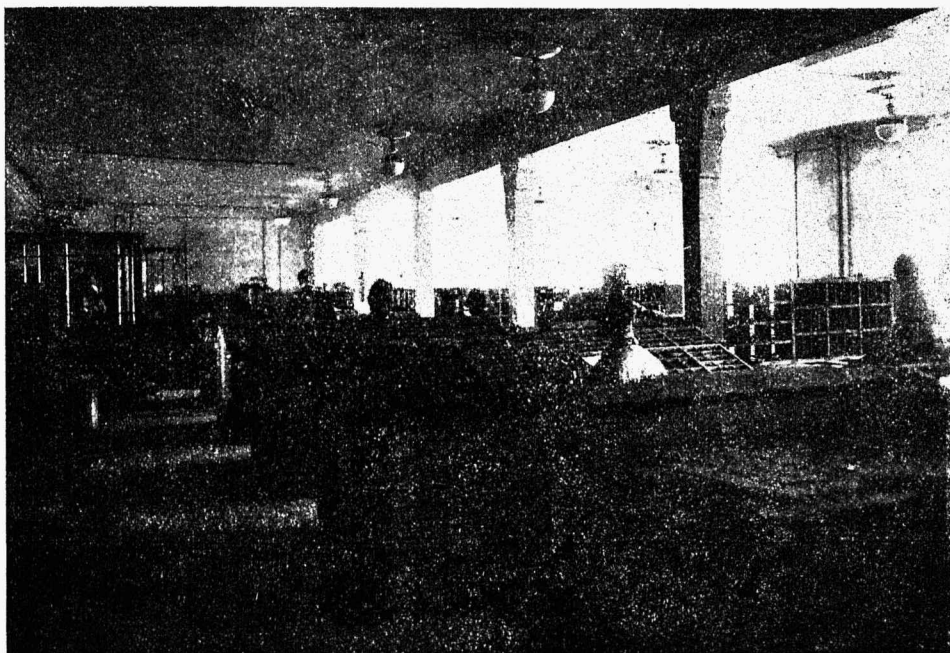

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse maja.

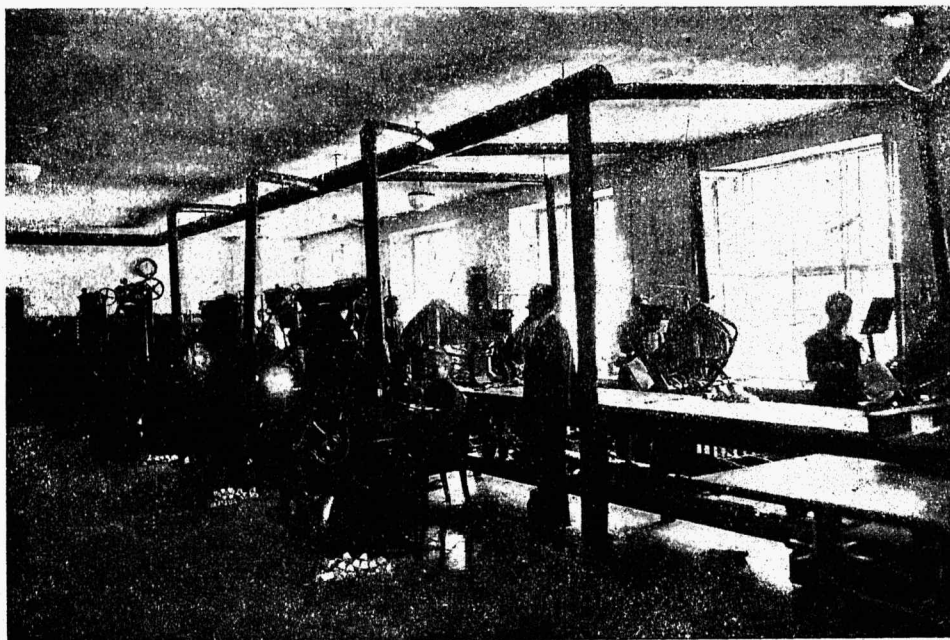
korraga trükkib kiirpress ainult ühele küljele. Teise külje trükkimiseks tulevad kõik trükipoognad veel kord masinast läbi lasta.

Nüüd oleks veel jutustada sellest,

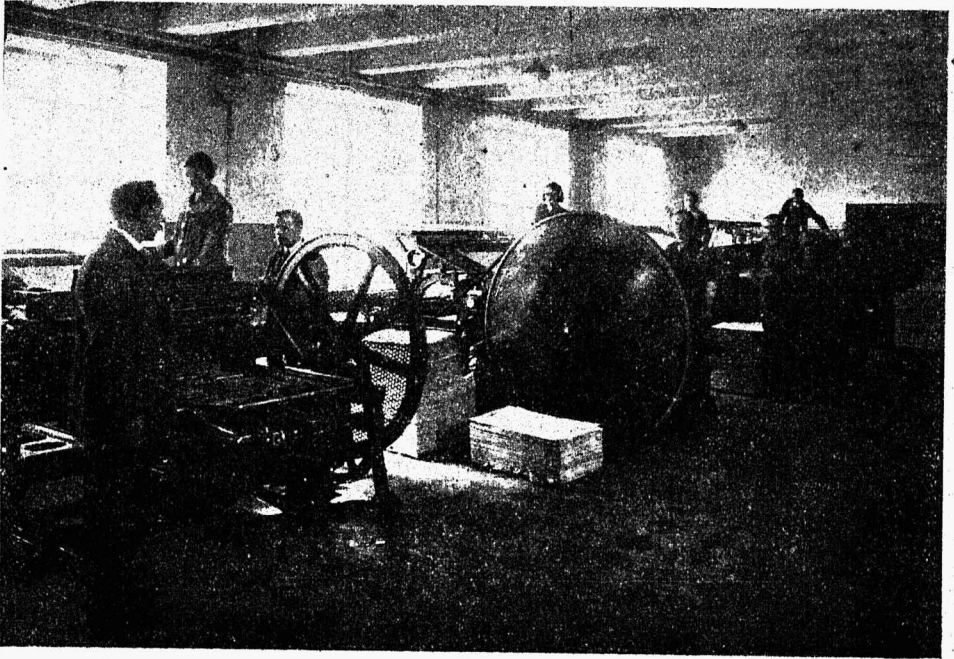
kuidas tehakse „Vikerkaare“ pildid. See sünnib trükikoja vastavas osakonnas — tsinkograafias. Sääli valmistatakse kõige päält pildist negatiiv, nagu päevapildigi jaoks. Siis

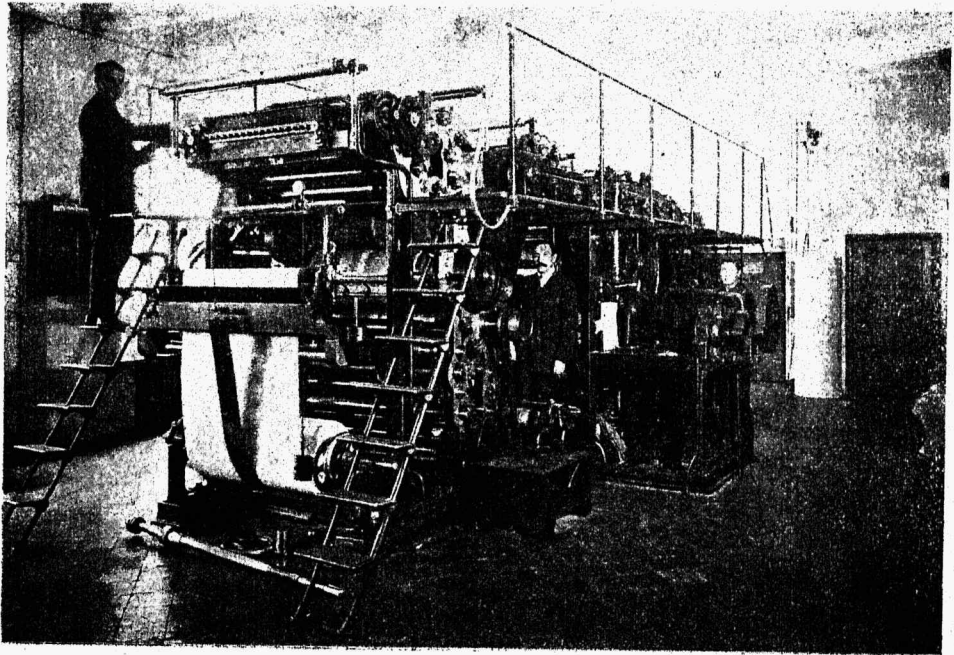
Aktsidentstööde osakond.

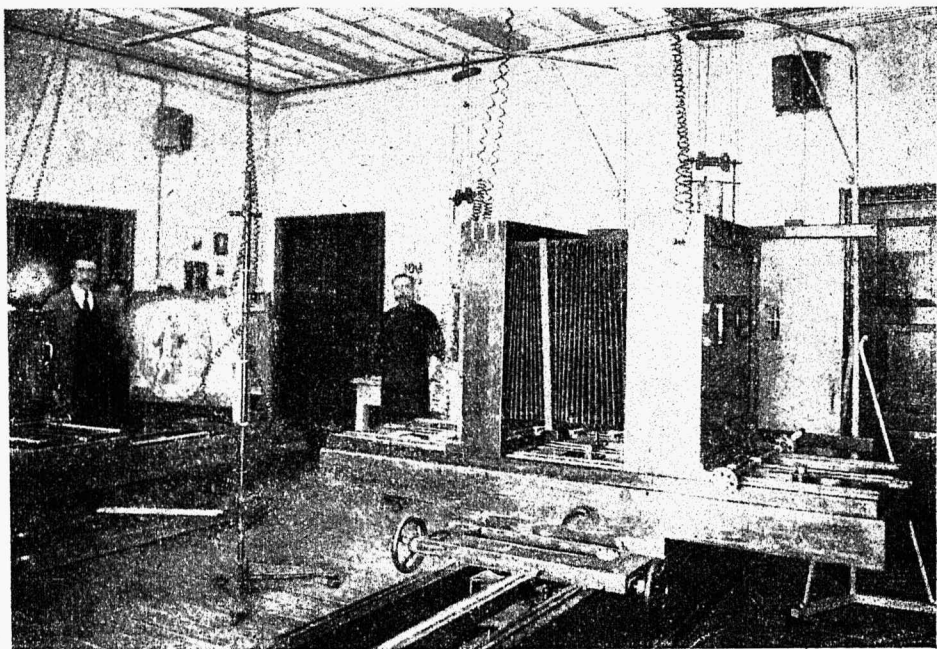
Ladumasinade osakond.

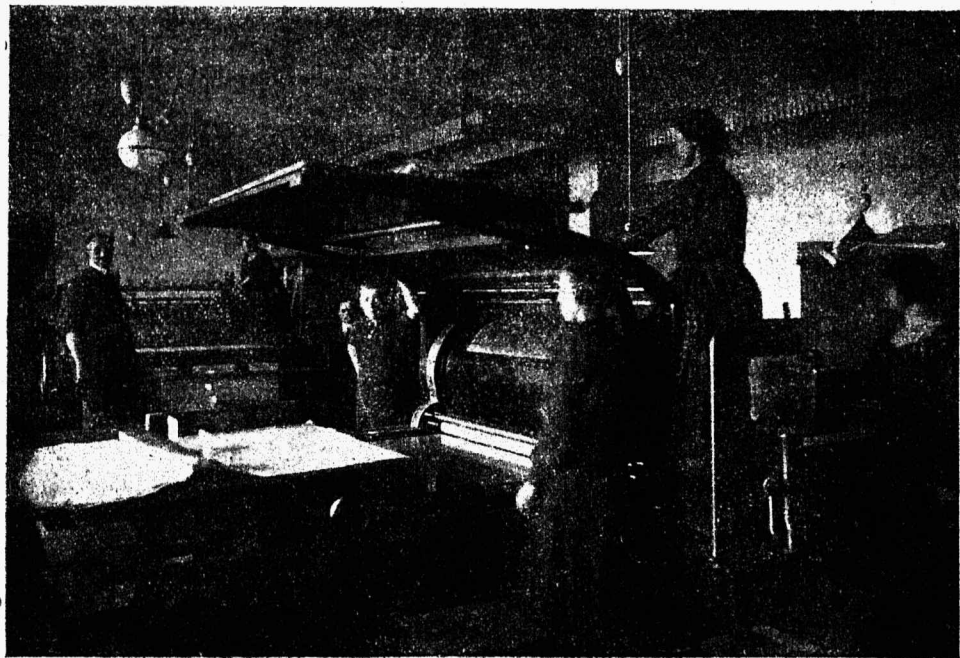
Kiiresside osakond.

Suur rotatsioonmasin.

Tsinkograafia osakond.

Kivitrüki osakond.

Kõitmise osakond.

kallatakse vastava suurusega tsinkplaat valgust kartva vedelikuga üle (chrom ja munavalge ehk Ameerika liim) ja siis kopeeritakse pilt negatiivilt tsingile, mis sellega sünnib, et negatiivi läbipaistvatest kohtadest valgust karter vedelik ära kaob. Nüüd põletatakse need kohad vastava hapendiga sügavamaks ja klishee ongi valmis, tarvis ainult veel karastada. On seegi sündinud, siis on klishee valmis ja ta mahutatakse tekstilao keskele ja nii need ilusad pildid „Vikerkaasesse“ tulevadki.

„Vikerkaare“ kaanepildid tehakse kivitrüki-kojas — litograafias. Sääli tehakse iga värvi jaoks joonistus kivile ja lastakse siis kaanende kõikide alt läbi. Niimoodi tehakse värvilised kaaned. Tekstis ettetulevad värvipildid nõuavad samuti iga värvi jaoks ise klishee, ja mitu värvi, nii mitu korda tuleb ka vastav trüki-poogen kiipressist läbi lasta.

Niipea kui esimesed valmistrükitud poognad masinast tulevad, viiak-

se nad kohe valtsijate kätte, sest peab ruttama, et „Vikerkaar“ müügile ilmutumiseks ei viibiks. Mitukümmend kätt on nobedasti valtsimisega ametis, kuna teised heftimisemasinal lõpetavad selle töö; ja kui vaevalt kaks-kolm esimest tuhandet valmis on, viib põrsev mototsikkel nad ajalehemüüjate-artellile, kust neist enam ükski tagasi ei tule — kõik kaovad ja palju veel järelegi juba samal päeval „Vikerkaare“ Tallinna sõprade lugemislauale.

Ajalehemüüjate artellis ootab alati suur hulk lehemüüjaid „Vikerkaari“ ja neid kätte saades kaovad rõõmsate nägudega omale kohale.

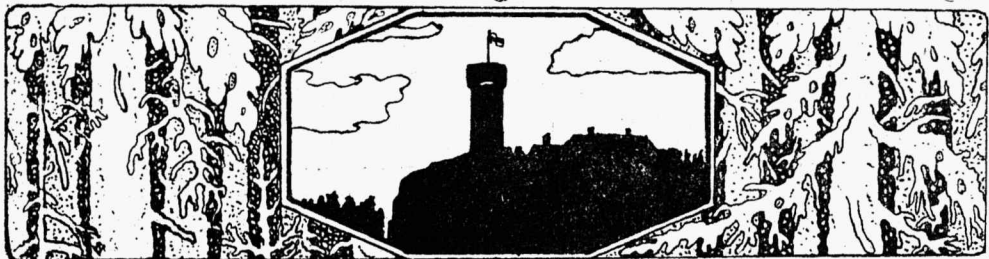
On Tallinn rahuldatud, hakatakse „Vikerkaart“ ka mujale saatma. Saadetakse posti ja bagaashiga igale poole, kuni ta viimaks nende kätte jõuab, kellele ta määratud.

See on siis lühidalt kõik „Vikerkaare“ igapäevast sündimisest. Kuid paljud meie sõpradest on seda vist ise oma silmaga näinud. Nii

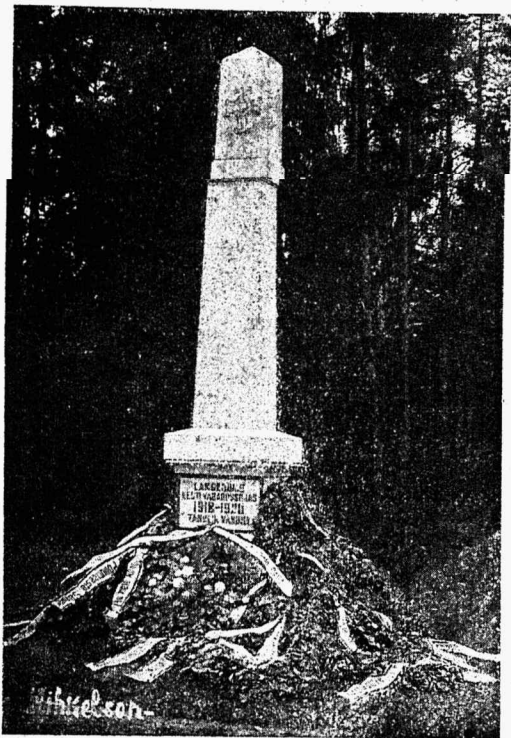
palju käib alati Tallinnas koolide-õpetajate ja ükski neist ei jäta T. E. K.-Ü. trükkikoda vaatamata, sest see on kõige suurem trükkikoda Eestis. Kuid kes oma silmaga veel

näinud pole, see ärgu jätku Tallinna juhtudes seda mitte tegemata. Sest mis oma silmaga nähtud, sinna ei ole seletust vaja.

Jaak Vares.

OMA NURK.

Mälestussammas langenuid sõdureile Vändras.

Langenuile.

Adrienne Lints.

Magage, vapramad isamaa pojad,
rahus teil puhaku väsinud rind!
Kõlama jäävad te tegudest kajad,
tänu teid mäletab isamaa pind.

Verd te ei keelnud, et päästa me
elu te andsite isamaa eest. [kodu,
Ainult üks soov oli: saavuta edu,
puhasta Eestimaad vaenlastest.

Näha te tahtsite koidukuma,
kullases rüüs meie kodumaad;
tahtsite kuulda kord hõiskavat teda,
teda, me vaevatud isamaad.

Kõrge ja püha oli te püüe;
eesmärgi ilusa võitsite ka. —
Teie auks kõlagu kiituse hüüe,
tänu teil' hõisaku Eestimaad.

3. jaan. 1924. a.

Uued küsimused.

3. Mis teeksid, kui saaksid korraga rikkaks? Ilmar.

4. Oled sa reisinud ja kus kohas? Heino.

Vastused palume saata hiljemalt 10-daks märtsiks järgm. aadressil:

Tallinn, T. E. Kirjastus-Ühisus „Päevaleht“, Pikk tän. nr. 2, „Vikerkaar“e“ toimetus.

Toimetuse töö hõlbustamiseks palume vastused kirjutada lehekese (või postkaardi) ühele poolele ühes autori varjunimega, kuna õige nimi ja elukoht olgu kirjutatud lehe teisel küljel. Toimetus.

Vastused küs. nr. 2.

Missugust ilusat, ausameelset või vaprat tegu hoiad mees kõigest sellest, mis näinud, kuulnud või lugenud oled?

Boka.

Terve Eesti vabadussõda on üks suur kangelastegu. Harald.

Ei saa olla vapramat ja ausameelsemat tegu, kui surra ja võita isamaa eest, kindlustades seega tuhandete omamaalaste olemasolu. Vaja vaid meele tuletada meie hiljutist vabadussõda, kus meie noore riigi paremad pojad viisid verest nõrguvale isamaa-altarile kõik, mis neil oli, jättes isegi oma elu vapralt lahinguis ulgivate kuulide all. Kui kord suren, oh annaks saatust, et sureksin olles kasu toonud maailmale ja kõige päält oma kallile kodumaale. Mätasmutt.

Üks vapram, tublim ja ausam tegu, mida alati mees kannan, on eestlaste vabadussõda. Kolletav Mets.

Kakskümmendkaheksa versta ja Eesti päälinn — Tallinn — oleks võõra oma olnud. Veel kord koondusid Eesti mehed ja astusid vaenlasele vastu. Mäletate vist küll veel seda hirmu! Sest see sõda oli otsustav. Ei ole suuremat rõõmu kellelgi olnud, kui eestlastel, kui võit meile jäi. Indi.

Kui koolide õpilased, nähes isamaad hädas, läksid välja sõjaväljale, hoolimata sellest, et neil endil isiklikku varandust kaitsta ei olnud — siis oli see kangelastegu. Skout.

Kui meie kadunud võimlemisõpetaja härra Ömnapuu läks tagasi väerinnale, olgugi et endised haavad alles paranemata ja langes sääl kangelasena — siis oli see vapraim tegu, mida mees hoian.

Tema endine õpilane.

Eesti ajalugu, nii väike kui ta ka on, on siiski rikas suurtest tegudest; need on aga enamasti kõik väga õnnetult lõppenud, näit. kõik vabastamiskatsed (Mahtara sõda), välja arvatud viimane suur vabadussõda. Isamaalane.

Kui Eesti soomusrongi mehed Tartu enamlastelt tagasi võtsid. Kaupo.

Kui ükskord sõduritele pidi andma sooie sukke ja kindaid, siis seletas parajasti keegi rikas taluperenaine, et temal küll ei olewat midagi teistele anda, kõik mis on, läheb tarvis omalegi. Kuulajate hulgas juhtus olema üks vaene, vana mees, ta võttis käest oma vanad nõelutud kindad ja ütles: „Säh, võta, anna need, mul küll teisi ei ole, aga minult keegi midagi ei nõua ja ise võin seni paljakäsi käia, kuni saan uued. Neile, kes sääl väljas elu teiste eest ohverdavad, ei peaks siis meie võitma oma kindaid anda!“ See on sündinud lugu, mitte jutt. Tubli poiss.

Kõige enam meeldis meile Jaanuse vaprus „Tasujas“.

Poor, Maipõrnikas ja Kuno.

Kõige enam meeldib mulle jutt „Viljandi mäss“, mis kirjeldab eestlaste vabastamiskatset. Oja.

Seda pooldavad ka

Ada ja Leek-sädemeke.

Kõige enam meeldib mulle eestlaste vabastamiskatset „Mahtara sõda“. Aednik. Vapram tegu, mis tean, on Eesti Aleksandri kooli asutamine. Päärü.

Minule meeldisid kõige enam Gustav Adolfi teod, sellepärast et ta vaprer mees oli. Prints Ingo.

Mina hoian meeles järgmist ausameelset tegu, mis ma Sitska ajalooramatus lugenud olen: „Kord läks Sokrates ühe oma, jüngeriga (õpilasega) mööda Atheena tänavaid. Vastu tuli neile uhke rikas kodanik. Sokrates teretas alandlikult teda, kuid uhke mees läks sõnalausumata temast mööda. „Lase ma lähen ja annan sellele häbemata inimesele mööda kõrvu,“ hüüdis tema kuumavereline õpilane. „Mispärast?“ küsis Sokrates rahulikult. „Kas sul kaade meel oleks, kui ta sust rikkam oleks?“ — „Ei pooltki!“ — „Aga kui ta ilusam oleks?“ — „Ka mitte!“ — „Noh — miks pahandad sa siis, kui mina aupaklikum olen kui tema?“ küsis Sokrates.

„Vikerkaar“e sõber.

Kõigest sellest, millest olen lugenud, pean meeles vahva Sparta kangelaste ohvrisurma võitluses perslaste vastu Thermopüla mäekitsuses. Veel praegu seisab võitluse kohal mälestussammas päälkirjaga: „Rändaja, rutta sa Sparta ja kuuluta kõigile nõnda: Isamaa seaduste eest surime võideldes siin.“ Tuule-Taata.

Ilmas on vähe ausameelsust, ilusust ja vaprust. Sellest, mis mina lugenud olen, on küll kõige vapram Leonidase tegu, kes langes oma spartlastega 480. a. e. Kr. süüd. Thermopüla mäekitsuses perslaste läbi.

Põhja maa de poeg.

Ka Dioogenes oli vahva mees, ehk ta küll tunni sees elas. Oma kõnes Aleksander Suurele näitas ta siiski vahvust.

Kelluke.

Mul on alati meeles „Wilhelm Tell“; nägin seda tükki „Estoonias“. Uudo.

„Vikerkaar“e esimeses aastakäigus ilmus jutt „Väike isamaalane“. Jutukangelase tegu oli nii liigutav ja täis isamaa-armastust. Oleks kõik Eesti lapsed seda! — Tore oli ka Germaani ajaloo kuninganna Amalasantha truudus oma rahva vastu. Üldse on ajalookangelaste teod kõik vaprad ja ausameelsed. Motik.

Kõige enam meeldib mulle vahva Boka, Pál-tänav poiste juhataja. Puna-põsk.

Boka meeldib ka Põrnikale.

Mulle meeldib Csonokas vilistaja.

Üksildus.

Kõige enam meeldis mulle Nemezeki vapper tegu, kui ta „punasärkide“ pool salakuulajana käis. Liuglev laine.

Üheks ilusaks, vapraks ja ausameelseks teoks pean ma seda, kuidas Nemezék — Boka teab seda isegi, kes see oli — kõigest hingest Pál-tänav poiste poole hoidis ja ennast mitu korda nende eest ohverdas. Alfi ja Käharpää.

Lugesin „Vikerkaar“e esimesest aastakäigust Fr. Molnári jutukest „Kahe kreutseri... eest viigimarju“. Säält meeldis mulle väike ohvrimeelne Aleksander Ja-

roka. Õppisin temast palju, sellepärast tahan alati seda meeles hoida.

Laane Leida.

Kõik on ehk lugenud väikest jutukest „Aus tegu“, milles jutustatakse mehest, kes oksionil ostis kukke, ent andis selle tagasi väikesele tüdrukule, kes nuttis, et neil pole enam kukke, kes laulaks hommikul. Jutt on mul hoidunud meeles juba sellest ajast, kui olin õige väike.

Must Luik.

Olen sageli söötud pakaseil talvokuil nälgivaid linnukesi hangunud aknaesisel ja olen lõbu tunnud nende tänuilaulu loiale — lõbusast siristusest. Ei saa olla vist ausameelsemat tegu kui toita linnukesi, kes langemas ohvriks nähiale ja pakasele. Oh, oleks see nii, et seda paljud kordaksid!

J. Kink.

Kõige rohkem jäi mulle meele see jutt, mida lugesin ühes raamatus: kus üks tüürimees viis suure põleva reisiatelaeva randa, olles ise tulega ümbritsetud, päästes sellega hulga inimeste elu, kuid saades ise sääliuures tules surma. Ruu-Roa.

Kõige ilusam, ausameelsem ja vapram tegu, mida ma ilal lugenud olen, oli nimelt „Päevalehe“ romaanis „Ajaloosaladus“, kus major Wandvke ja kapten March kõige suuremad vaenlased olid, kuid kapten March siiski major Wandvke surmasuust päästis. Heino.

Ausameelseid ja vapraid tegusid on ilmas palju, iseäranis palju võib neid lugeda jutukangelasest „Tarzanist“.

Pingivend Paul.

Tarzani tegusid mäletab ka Tarzan.

Nüüd on üks uus raamat ilmunud: „Väike lord Fauntleroy“, väga ilus jutt. Selle väikese poisi ema armastab teda väga, aga kui vanaisa poisi tahab krahviks teha ja ema juurest ära viia, sest et vanaisa on uhke ja ei salli ema, siis ei mõtle ema enese ja oma armastuse pääle, vaid ainult seda, et poisile see kasulik on ja et poisi kadunud isa ka selle poolt oleks olnud. Ta saadab poisi lossi ja asub ise kannatlikult pargi väravate taha väiksesse majja.

Leida.

Ilusaid tegusid näib elus väga vähe; sa-gedamini leiame neid raamatuist. Neid on palju ajaloolistes juttudes ja ka muis. Olen lugenud Saksa keeles üht juttu „Das Ereignis in der Schrun“ (Rosegger), mis mul ikka meeles. Arno.

Kord oli ühe väikese poisi isa ta pääle kuri, sest et poiss ta kirjutuslaual asju kiskunud. „Vaata, kui mina sinu mänguasju ka kiskuksin, mis sa siis ütleksid?“ Poiss läks joostes ära ja tuli, pisarad alles silmas, sületäie mängukannidega isa juure tagasi. „Ole hää, papa, mängi nii palju kui tahad, ma lähen toon sulle veel teisigi.“ — Ma

ei mäleta aga, kas olen seda juttu kusagil lugenud või tõsielust kuulnud.

Hella Päikesepaiste.

Meie klassis oli ükskord niisugune juhtumine: Ajaloo õpetaja tuli klassi ja tahtis kirjaliku töö anda; meie kõik olime vastu, sest nii etteteadmata ei saa keegi kirjutada. Õpetaja aga ütles, et te peate alati kõik teadma, mis läbi võetud, hakake aga kirjutama. Õpilased hakkasid nurisema; õpetaja pahandas ja käskis neid püsti tõusta, kes ei võivat kirjutada. Keegi ei julenud esimesena, sest võidi ju sellele „nõrk“ panna, ja teised ehk oleksid ikkagi kirjutanud. Siis tõusis üks poiss, kes meie klassis kõige paremini ajalugu teab, ja ütles, et tema ei kirjuta. „Kas sina siis ka ei oska?“ Poiss vaikis; pärast, direktori ees, ütles ta, et oleks võinud küll kirjutada, aga ei tahtnud, sest et seltsilised selle

vastu olla, ja et neile oleks raske olnud nii ilma ettevalmistuseta kirjutada. Tubli!

Ilmar.

Ma ei ole millalgi veel niisugust ilust või vaprat tegu kuulnud, vähemalt ei mäleta ma enam. Kui Sina (vabandust, Boka, et ma Teile „sina“ ütlen) Tsing-Tsün-Tso käest küsisid, siis teaksid kohe, missugust vaprat tööd ta sulega teeb.

Ramedlov.

Rochdale kangrud püsivad meeles, kui suure töö tegijad, nad löid asutuse, millist praegu nimetatakse tarvitajateühisus ja mis on praegusel ajal parim abinõu jõhkra ajavaimu (äri, omakasu) küüsisit pääsmiseks ning nõrkade toeks kapitalismi orjastamise vastu.

Ah-en.

Hoian meeles üht vaprat tegu, mida lugesin, et Eesti sportlased Klumberg ja Lossmann Göteborgis esimesed auhinnaid said.

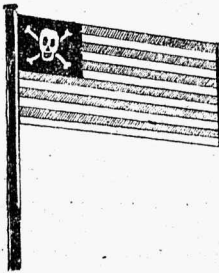
Poiss-sportlane.

Lõbusad ülesanded.

Toimetab Jursi Sander.

Ülesanne nr. 4. Mereröövliite lipp.

Vaadake, siin on mereröövliite lipp.

Kaksteistkümmend pikergust muusta ja valget riba temas tähendavad, et piraatidel on 12 vangi.

Kui neil korda läheb vangistada uusi ohvreid, õmblevad röövliid oma lipu külge veel vastava arvu ribasid. Ümberpöördukt, kui nad hukkavad vange ehk mõni neist põgeneb, vähendavad nad neid, nii et igale vangile vastab alati üks riba.

Seekord kaotasid mereröövliid kaks van-

gi ja järelikult pidid nad lippu muutma nii, et ribasid ei oleks enam 12, vaid ainult 10.

Nad otsustasid siis ka laeva pootsmanile ülesandeks teha seda muudatust ette võtta.

Sääljuures säädisid nad üles järgmised tingimused: pootsman tohib lipu katki lõigata ainult kaheks tüükiks, need kaks tüükki peab ta kokku õmblema nii, et 12 riba asemel oleks ainult 10, kusjuures ei tohi kaduma minna vähemgi riidetükk ja lipp peab alal hoidma oma pikerguse kuju.

Kui pootsman neil tingimustel oma ülesannet ei täida, ähvardati teda üles puua.

Kaua sügas vaene pootsman oma kulkalt ja valmistas end mõttes juba hirmsale poomissurmale...

Ent äkki tuli tal hää mõte. Ruttu haaras ta käärid pihku, rits-räts löikas ta lipu kaheks tüükiks, võttis nõela ja niidi, õmbleles mõlemad tüükid uuesti kokku ja tõmbas uue lipu varda.

Röömsalt lehvis värske tuule käes pikergune, kümmeribaline mereröövliite lipp.

Kuidas täitis pootsman oma ülesande?

Toimetuse kirjakast.

Toimetuse kirjakast.

Palume kõiki kaastöölisi meile saadetavad tööd kirjutada alati lehe ühel poolel ja iga töö eraldi lehel. Paber võib olla kõige lihtsam ja odavam, sellele ei pane me rõhku. Kõik tööd olgu aga kirjutatud tindiga ja, paluksime küll väga, selgesti loetavalt.

K. Kaskvere. Rõõmustame väga, Teid jälle „Vikerkaare“ sõprade hulgas nä-

hes ja täname saadetuse eest. Luuletused jätame oma käsikirjade tagavarasse ja arvame ilmumise puhul tasu alla. Soovime tervist ja jõudu edaspidiseks tööks.

Tuuletaat. „Pikk iga“ üldossa ei kõlba; „Oma nunk“ aga tõlkeid ei vaja: tal on algupärandidki suurel määral.

V. S. Tartus. Teie reisikirjelduse avaldame.

„VIKERKAAR“

„Vikerkaar“ on edasipüüdvale noorsoole kõige ustavam teejuht.

„Vikerkaar“ on noorte ihaldatum saatja nende arenemisteel.

„Vikerkaar“ on parim õhutaja aatelsele tööle. Meie kodumaa ja maailma paremate tegelaste elulood ja nende vaimutöö leiab käsitust „Vikerkaare“ veerudel. Pole kütkestavamalt lugemist noorsoole, kui suurte kultuuritegelaste eeskuju jälgimine sellekohaste jutustuste kaudu.

„Vikerkaare“ reisi- ja kaugete maade kirjeldused viivad noori maailma huvitavamaisse kohtadesse, olles põnevad ning õpetlikud ühtlasi.

„Vikerkaar“ on alalises ja tihedas ühenduses meie lähimate hõimrahvaste, nagu Soome ja Ungari noorsookirjandusega, tutvustades lugejaid nende kultuuriga ja põimides ilusat hõimuaadet noorte meeltesse.

„Vikerkaar“ on ilusaim pildirikkaim nädala ajakiri, sisaldab kogu kaunid jutte ja jutustusi, millede lugemine on kõigile meie noortele nii meelepärane.

Ainult „Vikerkaares“ leiame huvitavaid noorte näidendid kooli- ja kodustele näitelavadele.

„Vikerkaar“ viib noori ilusaile muinasmaile.

„Vikerkaares“ ilmuvad noorsoo raamatute arvustused ja tutvustamis-nimestikud on kasulikud igale raamatusõbrale.

„Vikerkaare“ teaduslikkudes artiklites pakutakse noortele ainult huvitavat, arusaadavat ja tulusat.

„Vikerkaar“ jälgib kõike, mis noorte tähelepanu väärrib kodu- ja välismail.

„Vikerkaar“ arnab „Oma nurgas“ ruumi noorte eneste töödele ja pakub „Küsimuste ja vastuste“ osas noortele võimalusi oma arvamisi avaldada.

Ühe kuu jooksul, mil „Vikerkaar“ nädalaajakirjana ilmumas, on vikerkaarlaste pere alatasa kiirelt kasvamas.

„Vikerkaarel“ on hulk uusi kaastöölisi — Eesti tähtsamad kirjanikud ja noorte paremad sõbrad.

Noored, kel aateid hinges ja elavat huvi, tel-

lige endile viibimata „Vikerkaar“!